Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Kafkas University Journal of the Institute of Social Sciences
Sonbahar *Autumn* 2020, Sayı *Number* 26, 747-776
DOI:10.9775/kausbed.2020.039

Gönderim Tarihi: 02.07.2020 **Kabul Tarihi: 11.11.2020**

MALKOÇOĞLU BALİ BEY VE MEZARI HAKKINDA

About Malkoçoğlu Bali Beğ and his Tomb

Ayşegül KILIÇ
Trakya Üniversitesi,
Dr. Öğr. Üyesi, Balkan Araştırma Enstitüsü
aysegulkilic@trakya.edu.tr
ORCID ID: 0000-0003-2943-0007
Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz
Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarında gerçekleştirdiği fetih ve iskân sürecinin en kıymetli şahsiyetleri Mihaloğulları, Evrenosoğulları, Turahanoğulları, Malkoçoğulları gibi önemli akıncı aileleridir. Bu aileler bir akıncılık geleneği olarak babadan oğula geçen bir nizamla, Osmanlı Devleti için hayatları boyunca hizmet vermiş, devletin sınırlarını yaptıkları fetihlerle her zaman bir adım öteye taşımış ve ayrıca kurdukları vakıflarla da yeni fethedilmiş bölgeleri iskâna açan önemli Osmanlı aileleri olmuşlardır. Bu ailelerden biri de Bosna'nın Malkoviç ailesine mensup oldukları düşünülen Malkoçoğulları'dır. Ailenin bilinen ilk ferdi Sivas kale muhafızı olan Malkoçoğlu Mustafa Bey'dir. Bu ailenin en çok bilinen ismi Malkoçoğlu Bali Bey ise II. Mehmed ve II. Bayezid dönemlerinin en önemli akıncı beylerinden biridir. Bu makalenin amacı, hakkında çok fazla çalışma bulunmayan Malkoçoğlu Bali Bey'in Osmanlı kroniklerine yansıyan izini sürmek ve yine Osmanlı arşivine dayanarak Bali Bey'in mezarı hakkında yeni bir bilgiyi paylaşmaktır.
Anahtar Kelimeler: *Malkoçoğulları, Bali Bey, akıncı beyi, Bayezid Baba*
Abstract
The most precious names of the Ottoman Empire's conquest and settlement process in the Balkan lands are important raider families such as Mihaloğulları, Evrenosoğulları, Turahanoğulları, Malkoçoğulları. These raiders with a paternal order as a tradition of raiding, were important Ottoman families who served the Ottoman Empire throughout their lives, always taking the borders of the state one step further with their conquests, and opened the newly conquered regions to settlement with the foundations they established. One of these families is Malkoçoğulları, who are thought to belong to the Malkoviç family of Bosnia. The first known member of the family was Malkoçoğlu Mustafa Bey who was the Sivas castle guard. Malkoçoğlu Bali Bey, the best known name of this family, was one of the most important raiders of the Mehmed II and Bayezid II periods. The purpose of this article is to trace Malkoçoğlu Bali Bey's -about whom there are not many studies- reflection on the Ottoman chronicles and to share new information about Bali Bey's tomb based on the Ottoman archive.
Keywords: *Malkoçoğulları, Bali Beğ, raider, Bayezid Baba*

Malkoçoğlu Bâli Beğ ki alb erenlerdendi,
Oka kılıca kalkân gibi göğüs gerenlerdendi,
Âheng-i ceng olıcak, sinân gibi savaşa baş açub gidenlerdendi.
Bin kişiden dönmezdi yüzini,
Bire saymazdı 'adunün yüzini.
İbn Kemal (1997, s.95)

1. GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin Mihaloğulları, Evrenosoğulları gibi adı ve nesli günümüze kadar ulaşan önemli akıncı ailelerinden biri de Malkoçoğulları'dır. Malkoçoğulları, hakkında en az çalışma olan akıncı ailelerinden biridir. Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarında fetih ve yerleşmesinde önemli yararlılıklar gösteren Malkoçoğulları, Yıldırım Bayezid döneminde tarih sahnesine çıkmış ve Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarında önemli izler bırakmışlardır (Başar, 2003, s. 537-538; Başar, 2011, s. 223-224, 230-231; Kayapınar, 2009, s. 105-115; Arslan, 2001, s. 117-121; Turgut, 2015, s. 566-573; Karadeniz, 2015). Ailenin bilinen ilk ferdi, H. 802 (1400) tarihinde Sivas'ta kale muhafızı olan Mustafa Bey'dir. Osmanlı arşiv kayıtları ve bu konu hakkında yapılan çalışmaları yeniden gözden geçirdiğimizde Malkoçoğlu Mustafa Bey'in dört oğlunun ismiyle karşılaşıyoruz. Bunlar Bali Bey, Murad Bey, Mehmed Bey ve ailenin neslinin sürmesini sağlayan Yahya Paşa'dır. 'Varşova Fatihi' olarak anılan Malkoçoğlu Bali Bey ise bu aile üyeleri arasında en popüler olan isimdir.

Aile üyelerinden Malkoçoğlu Mehmed Bey'in Gebze'deki türbesi E. H. Ayverdi tarafından incelenmiştir. Osmanlı döneminde az sayıda yapılmış külahı sivri künbetlerden olan türbe, aynı zamanda açık künbetlerin ilki olarak nitelendirilmektedir (Ayverdi, 1989, s. 303-305). Ayverdi ayrıca Malkoçoğlu Mehmed Bey'in H. 787'de (1385-86) babası Mustafa Bey'den önce vefat ettiğini ve Edirne'de imâr edilen Malkoç Bey Camii'nin de ona ait olması gerektiği bilgisini paylaşmıştır (Ayverdi, 1989, s. 294. Türbe hakkında ayrıca bkz. Eyice, 2003, s. 537; Arslan, 2001, s. 120-121; Seçkin, 2013, s. 979-991).

Malkoçoğlu Murad Bey ise çalışmamızda kullandığımız arşiv belgeleri arasında adına rastladığımız aile üyelerinden biridir. Vakıf kayıtları arasında karşılaştığımız bu ismin "*Murad Beğ veled-i Malkoç Beğ"* şeklinde geçmesi onun Malkoç Bey'in oğullarından biri olduğunu düşünmemize vesile olmuştur (BOA, AE.SAMD. III, No: 183-17791; BOA, C.EV., No: 354-17972; BOA, C.EV., No: 495-25039). Nitekim arşiv kayıtları arasında "Murad Beğ veled-i Malkoç Beğ" ve "Murad Beğ bin Malkoç Beğ" ifadelerine rastlayan T. Gökbilgin de Fatih devrinde yaşayan bu zatın Malkoç Bey'in oğlu olduğu kanısındadır (Gökbilgin, 2007, s. 276-277). Murad Bey'in ismi Çirmen livasına bağlı Hasköy nahiyesindeki vakıfları hakkında kaleme alınan belge kayıtlarında da geçmektedir. Oğullarının isimleriyle birlikte: "*Evlâd-ı Murad Beğ veled-i Malkoç Beğ ber mûceb-i defter-i 'atîk der tasarruf-ı Bali Beğ ve İlyas veledân-ı Murad Beğ veled-i*

Malkoç Beğ" şeklinde kaydedilmiştir[1] (BOA, C.EV., No: 354-17972). Ayrıca yine aynı belgenin ekinde yer alan kayıtta: "*Uzuncaabad Hasköy kazâsında vâki' ceddimiz merhûm Murad Beğ ibn Gazi Malkoç Beğ*" kaydı onun Malkoçoğlu Murad Bey olduğu bilgisini desteklemektedir (BOA, C.EV., No: 354-17972). Benzer bir kayıt *370 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri*'nde Çirmen livasına ait kayıtlar arasında: "*Vakf-ı evlâd-ı Murad Beğ, der tasarruf-ı Bali Beğ ve İlyas Beğ veledân-ı Murad Beğ bin Malkoç"* şeklinde geçer (*370 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili Defteri*, 2002, s. 340). Yine Uzuncaabad Hasköy kazasındaki vakıflarının zikredildiği: "*Murad Beğ veled-i Malkoç Beğ*" (BOA, AE.SAMD. III, No: 183-17791), "*Vakf-ı evlâd-ı Murad Beğ veled-i Malkoç Beğ*" (BOA, AE.SMST.III, No: 88–6619) veya "*Murad Beğ veled-i Malkoç Beğ*" (BOA, C.EV., No: 495-25039) ifadeleri Murad Bey'in Malkoçoğulları'nın ikinci neslinden olduğu bilgisini destekler nitelikte kayıtlardır. Hatta kendisine Sultan II. Mehmed tarafından mülkler verildiğine göre Fatih dönemi akıncılarından kabul edilen Murad Bey'in Fatih'in fedaisi olduğu ihtimali üzerinde de durulmaktadır (Turgut, 2015, s. 571). Murad Bey'in arşiv belgelerinde geçen ve vakıf mütevelliliği görevini üstlenen Bali Bey ve İlyas Bey'den başka Vize sancağı vakıf kayıtlarına göre, Üveys Bey ve Mahmud Bey adında iki oğlu ve Turpaşa Hatun adında da bir kızı olduğu tespit edilmiştir (Turgut, 2015, s. 571). Ayrıca T. Gökbilgin'in çalışmasında yer alan "Hızır Balı veled-i Murad Beğ bin Malkoç Beğ" kaydı bir oğlunun daha olduğunu göstermektedir (Gökbilgin, 2007, s. 276). Murad Bey'in oğlu Bali Bey'in ise Mustafa, Hamza ve Koçi adında üç oğlu ve Murad Bey'in diğer oğlu İlyas Bey'in ise belgede sadece Koçi isminde bir oğlu olduğunu öğreniyoruz (BOA, C.EV., No: 354-17972).

Malkoçoğulları'ndan nesli devam eden Malkoçoğlu Yahya Paşa'dır ki bu nedenle onun neslinden gelenler Yahyapaşazâdeler adıyla anılmışlardır[2]. Yahya Paşa'nın, Bali Bey (Koca Bali Paşa), Mehmed Paşa ve

[1] Ayrıca aynı belgede, Malkoçoğlu Murad Bey'in oğulları İlyas ve Bali Bey'in tasarrufunda olan vakfın eski defterde olduğu üzere merhum Sultan Selim Han (1512-1520) tarafından da kabul edildiğine dair verilen bilgi, Murad Bey'in kardeşi Malkoçoğlu Bali Bey ile aynı dönem hayatta olduğunu düşünmemizi sağlar. Belgenin ilgili kısmı Ek 1'de verilmiştir. Ayrıca Murad Bey'in Fatih döneminden kalan mülkünün Üveys Bey tarafından vakfedildiği ve vakfın tevliyetinin Sultan Bayezid Han tarafından mukarrer tutulduğu bilgisi Vize Sancağı Evkaf Defteri'nde de kayıtlıdır. Detaylar için bkz. Turgut, 2015, s. 570-573.

[2] Rumeli'de akıncı olarak askeri hayatına başlayan Yahya Paşa, sancakbeyliği ve beylerbeyilik, Bosna Beylerbeyiliği, Rumeli Beylerbeyiliği Anadolu Beylerbeyiliği ve hatta 1504-1507 tarihleri arasında II. Bayezid'e vezirlik dahi yapmıştır. Bkz.

Gazi Ahmed Bey isimlerinde Rumeli topraklarında akıncı beyi olarak faaliyet gösteren üç oğlu dışında (Başar, 2003, s. 538; Turgut, 2015, s. 567). Mahmud, Yusuf, İskender ve Mustafa adında dört oğlu daha vardır. (İnbaşı, 2020, s. 10; Fodor, 2019, s. 57-87). Bunlardan amcasının adını taşıdığı için zaman zaman onunla karıştırılan ve onunla birlikte adı Osmanlı kroniklerinde de geçen Yahya Paşa'nın büyük oğlu Bali Bey 1527 yılı baharında vefat etmiştir ve Semendire'de medfûndur (BOA, TS.MA.e, No: 765–15; Fodor, 2019, s. 68).

Malkoçoğulları arasında adı en çok bilinen isim ise konumuz olan Bali Bey'dir. Osmanlı kaynaklarında Lehistan seferine katıldıkları için büyük oğlu Ali ve küçük oğlu Tur Ali Beyler'in isimleri geçmektedir. Babadan oğula geçen akıncılık geleneğini devam ettiren Silistre Sancakbeyi Tur Ali Bey ve abisi Sofya Sancakbeyi Ali Bey, Çaldıran Savaşı'nda şehit düşmüşler ve bizzat Şah İsmail tarafından öldürülmüşlerdir (Uzunçarşılı, 1982, s. 269; Başar, 2003, s. 538; Kayapınar, 2009, s. 109; Karadeniz, 2015, s. 78). Ancak Bali Bey'in kroniklerde adına rastlamadığımız Hamza Bey ve Sinan Bey adında iki oğlundan daha bahsedilir. Hamza Bey'in genç yaşında alaybeyi iken vefat ettiği, diğer oğlu Sinan Bey'in ise XVI. yüzyılda Aydın Sancakbeyi olarak görev yaptığı belirtilir. (Başar, 2003, s. 538; Turgut, 2015, s. 567). 571 numaralı Kanuni dönemine ait *Aydın Evkaf Defteri*'nde Aydın Sancağı Bey'i olarak Sinan Bey'in adı geçse de Malkoçoğulları'ndan olduğuna dair herhangi bir bilgiye rastlayamadık (Sönmez, 2017, s. 64-65). Ayrıca T. Gökbilgin'in eserinde XVI. yüzyılın ilk yıllarında Aydın Mirlivası olan Sinan Bey'in de aynı şekilde Malkoçoğulları'ndan olduğuna dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır (Gökbilgin, 2007, s. 483). Arşiv belgelerinde Ali Bey'in Hamza Çelebi; Tur Ali Bey'in Bali Çelebi ve Hamza Bey'in Ali Bey isimli oğulları Osmanlı belgelerinde aileye ait karşımıza çıkan isimler arasındadır (BOA, C.EV., No: 354- 17972). Bali Bey'in oğulları arasında adı geçen Hamza Bey'in ise Ali Bey'den olma torunu

---

Başar, 2003, s. 538; aynı yazar, 2011, s. 224. H. 916 (1511) yılının başlarında vefat eden Yahya Paşa için övgü dolu sözler kaydeden İbn Kemal, ardından evlatları arasında Yahya Paşa'nın oğlu Bali Bey'den de övgüyle bahseder. Bkz. İbn Kemâl, 1997, s. 282. Jorga, II. Bayezid devrinde devletin yüksek makamlarının Arnavut ve Slav kökenli devşirmelerin elinde olduğu yorumunu yapmıştır. Evrenosların artık bir nüfuzu kalmadığı gibi Mihaloğulları ise sadece Bulgaristan ve Sırbistan'da faaliyet gösteriyordu. Bu dönem politikası olarak Malkoçoğlu Bali Bey de hiçbir saray makamına getirilmeyip aşağı Tuna Sancağında kaldığını belirtir. Bkz. Jorga, 2005, s. 257. Ayrıca Yahya Paşa'nın oğullarının isimlerini öğrendiğimiz ve baba adının 'Abülhay' olarak kaydedildiği vakfiyesi, değerlendirmeler ve Üsküp'teki vakıfları için bkz. İnbaşı, 2020, s. 9-27.

olduğunu düşünmekteyiz.

2. OSMANLI KRONİKLERİNDE MALKOÇOĞLU BALİ BEY

2.1. Eflak Seferi

Malkoçoğulları'nın nesli Bali Bey'den devam etmese de aile üyeleri arasında bugün dahi adı en çok zikredilen Bali Bey'dir. Her ne kadar yapılan çalışmalarda Bali Bey'in İstanbul'un fethi sürecinde hizmeti geçtiğinden bahsedilse de Osmanlı kaynaklarında fetih sürecinde Bali Bey'in adına rastlayamadık. Kaynaklar ondan ilk defa Kazıklı Voyvoda-Drakula (Vlad Tepeş) için H. 865 yılının ilkbahar aylarında (1461) gerçekleştirilen Eflak seferi sırasında bahsederler. Tursun Bey'in takriben otuz gün sürdüğünü belirttiği sefer sırasında Malkoçoğlu Bali Bey'in yanı sıra Turahanoğlu Ömer Bey, Evrenosoğlu Ahmed Bey, Mihaloğlu Ali Bey ve pek çok yiğitle birlikte muharebenin sağ kanadını oluşturuyorlardı[3]. Vlad Tepeş kaçmayı başardıysa da akıncı beyleri bu sefer neticesinde bol ganimet ele geçirmiş ve voyvodalık Vlad'ın Osmanlı hizmetinde çalışan kardeşi Radul'a bırakılmıştır.

2.2. I. Macaristan Seferi

Sultan II. Bayezid'in emriyle kaleme aldığı eserinde çağdaşı da olduğu için Osmanlı kronikleri arasında Bali Bey'den en çok bahseden İbn Kemal'dir. Ancak ilk Eflak seferi sonrasında yaklaşık on beş yıllık bir zaman zarfında kronikler Bali Bey'den bahsetmezler. Çağdaşı Bali Bey için iri yapılı güçlü anlamına gelen "*zamânun Rüstem-i Zâliydi*" diye anlatan İbn Kemal, Macaristan ve civarına akınla görevlendirildiğini ve kendisinin Semendire ucunda ikamet ettiğini kaydeder (İbn Kemal, 1991, s. 399; Başar, 2003, s. 538). Böylece Bali Bey'in ilk uc merkezinin Semendire olduğunu öğreniyoruz. Sultan II. Mehmed, H. 880'da (1475-76) Semendire ucunda bulunan Bali Bey'in yanına dört yüze yakın yiğit göndererek, Tuna'yı geçip Sirem Adası'na[4] "yağma" emrini vermiştir (İbn Kemal, 1991, s. 400; Oruç

[3] Tursun Bey, 1977, s. 114-118; *Künhü'l-ahbâr,* 2003, s. 122-123; İbn Kemal, 1991, s. 210. Aynı olay Neşri'nin eserinde yine H. 866 (1462) tarihiyle anlatılmış, bahsi geçen Eflak seferinde akıncılardan sadece Evrenosoğlu Ali Bey'in adı kaydedilmiştir. Bkz. Mehmed Neşrî, 1995, s. 757-759; Müneccimbaşı da H. 866-867 tarihlerinde bahsettiği bu seferde, Malkoçoğlu Bali Bey'in adından zikretmez. Bkz. Müneccimbaşı Derviş Ahmed, 2000, s. 188-189.

[4] Osmanlı kaynaklarında Sirem olarak anılır. Tuna nehriyle onun kolu olan Sava arasında Panonya ovasının güney kesimini oluşturur. Doğu ve orta bölümleri Sırbistan'a (Voyvodina), batı parçası Hırvatistan'a bağlıdır. İki nehrin arasında

Beğ Tarihi, 2008, s. 127). Bu sefer sırasında Malkoçoğlu Bali Bey'in seferin komutanı olduğunu vurgulayan İbn Kemal, yanında Kapı halkından iki bölük "garîb yiğitler" ile Rumeli Beylerinden Hasan Bey'in oğlu İsa Bey'in de kendisine yoldaş koşulduğunu ve yanlarında pek çok atlı gazi ile birlikte Tuna kenarından hazır beklediklerini kaydetmiştir[5]. Semendire önünde iskele kurarak Tuna'yı geçmişlerdir. Tuna ve Sava nehirleri arasında kalan Sirem Adası yağma edilmiş, kroniklerdeki tasvire göre bol esirin yanı sıra elde edilen ganimetten gazilerin gözü gönlü doymuştur. Bali Bey ve yanındakiler seferden ayrılmak üzereyken Ungurus vilayetinin meşhur serdarı ve bahadırlığıyla ün salmış Gırgıre-oğlu'nun beş-altı bin süvari ile Malkoçoğlu'nun birliklerini bekledikleri haberi gelmiştir. Bali Bey, İsa Bey'i akıncıların başı yaparak savaş yerinde bırakmış ve istimâletler vermiştir. İbn Kemal, Macar kralının gönderdiği destek kuvvetle birlikte on binden fazla düşman kuvvetiyle karşılaşan Bali Bey ve askerleri için "iki leşker tokuşdular, yılanlar gibi sokuştular" tasviriyle yaşanan zorlu mücadeleyi vurgular[6]. Zaferin galibi Malkoçoğlu Bali Bey, Tuna'yı geçerek makamına gelmiş, Sultana ganimet ve savaş esirlerini zafer haberiyle birlikte göndermiştir. Seferde kendisine eşlik eden dilaverlere hil'atler verildikten sonra kendisine ise Semendire Sancağı üzerine Alacahisar Sancağı tevcih edilmiştir (İbn Kemal, 1991, s. 403; Karadeniz, 2015, s. 77). Böylece Belgrad ile Üsküp arasında önemli bir konumda bulunan Alacahisar, Bali Bey'in ikinci uc merkezi olmuştur. Bir Osmanlı ileri karakolu olarak XVI. yüzyıl başlarında kentte on üç Müslüman ve dört Hristiyan mahallesi varken, şehirdeki Türk halkının akıncı statüsünde olduğu bilinmektedir (Emecen, 1989, s. 314-315). Öyle görünüyor ki kenti şenlendiren ve iskâna açan Osmanlı akıncıları Malkoçoğlu Bali Bey'in akıncıları idi.

2.3. Arnavutluk Seferi

14 Mayıs 1478 tarihinde Osmanlı akıncıları Mihaloğlu Ali Bey önderliğinde Arnavutluk'ta İşkodra önlerine kadar gelmişlerdi. Mihaloğullarından Ali Bey akıncıların başında iken bir müddet sonra Jorga'nın "*gözlerinden coşku ateşi fışkıran"* diye tasvir ettiği Malkoçoğlu

---

kaldığı için Osmanlı kaynakları bölgeyi "cezîre-i Sirem" veya Sirem adası şeklinde de adlandırmıştır. Bkz. Moacanın, 2009, s. 423-424. Ayrıca aile üyelerinden Yahyapaşaoğlu Bali Bey, 1513-1527 tarihleri arasında Semendire Sancakbeyliği yapmıştır. Semendire Sancağı hakkında detaylı bilgi için bkz. İnbaşı, 2019, s. 526.

[5] İbn Kemal, 1991, s. 400. Oruç Bey ise bu akıncıların yanında Mihaloğlu Ali Bey'in de bulunduğundan bahseder. Bkz. *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 130, 131.

[6] "*Bir demde Türk'ün başındağı börk kızıl ala kana boyandı; Kâfirün şabkası nâr-ı kâr-zârun tâbiyle kab-kara yandı*". Bkz. İbn Kemal, 1991, s. 401-402.

Bali Bey de onlara katılmıştır (Jorga, 2005, s. 167). Hatta Evliya Çelebi Arnavutluk'ta bulunan Elbasan vilayetindeki Baştovasan kalesi fethini II. Mehmed döneminde Gazi Mahmud Paşa ve Gazi Semendireli Bali Bey tarafından gerçekleştiğini kaydetmiştir (*Evliya Çelebi Seyahatnâmesi,* 2003, s. 315). Ayrıca Uzunçarşılı Bali Bey'i Sırbistan Sancakbeyi Malkoçoğlu Bali Bey olarak kaydederken, yardıma gelenlerden İskender Bey'i ise Bosna Beyi Mihaloğlu İskender Bey olduğunu belirtmiştir. Kısa süre sonra da kış boyu kuşatma altında olan Akçahisar teslim olmuştur. Rumeli Beylerbeyi Davud Paşa'nın yanlarına ulaşmasının ardından Bali, Ali ve İskender Beyler ise Venedik civarına akınla görevlendirilmişlerdir (Uzunçarşılı, 1982, s. 123). Ancak Osmanlı kroniklerinde bu süreçte Bali Bey'in adı geçmemektedir. Sadece ilk Arvanid Sancağı Defteri kayıtlarına baktığımızda Kanina Vilayetine bağlı Koprişte karyesinin daha Kasım 1444 tarihinde Bali Bey'e verildiği bilgisi kayıtlıdır (İnalcık, 1987, s. 37).

2.4. II. Macaristan Seferi

Osmanlı kaynakları Bali Bey'den yeni bir Macaristan seferi sebebiyle bahsederler. İbn Kemal H. 882 (1477-78) tarihinde: "*uc beğlerinden üç serdârın Ungurus seferi*" olarak aktarırken, Hasanbeyoğlu İsa Bey, Mihaloğlu Ali Bey ve Malkoçoğlu Bali Bey üçlüsünü üç başlı ejderhâya benzetmiştir (İbn Kemal, 1991, s. 423). Sultan II. Mehmed, gönderdiği akın fermanı ile gazilere Macaristan diyarına sefer emri vermiştir. Hoca Sadeddin, Gelibolulu Ali ve Müneccimbaşı H. 884 (1479-80) tarihi olaylarını aktarırken Hasanbeyzâde İsa Bey, Mihalzâde Ali Bey ve Malkoçoğlu Bali Bey'in 30 bin kadar atlı asker ile Engürüs'e akın için görevlendirildiklerini ve Eflak üzerinden savaş meydanına ulaştıklarından bahsederler[7]. Tuna nehrini geçen askerler Eflak içlerine doğru ilerleyerek Erdel vilayetine ulaştılar. Bütün diyarı yağma ve talan edip esir ve ganimetleri ele geçirdikleri sırada üç alay şeklinde düşman kuvvetlerinin kendilerini beklediklerini öğrendiler. Bunlardan biri Knez Pavli ki Macaristan kralının sipahsalarıydı ve Mihaloğlu Ali Bey'in karşısına çıkacaktı. Diğeri ise Erdel'in meşhur reislerinden Bedroş Ban ve askeri İsa

[7] Hoca Sadeddin Efendi, 1979, s. 172-173; Gelibolulu Ali'nin eserinde İsa Bey, Hüseyin Bey'in oğlu İsa olarak geçmektedir. Bkz. *Künhü'l-ahbâr,* 2003, s. 174, ayrıca İsa Bey hakkında yapılan açıklama için bkz. aynı eser, s. 186; Müneccimbaşı, 1321, s. 399. *Anonim Osmanlı Kroniği'*nde de aynı olay H. 884 yılında anlatılmaktadır. Sultan II. Mehmed Konstantiniyye'de iken Mihaloğlu Ali Bey, Hasanbeyoğlu İsa Bey ve Malkoçoğlu Bali Bey ile nice bin akıncıyla birlikte Eflak'dan geçip Ungurus vilayetine girmişlerdir. Bkz. *Anonim Osmanlı Kroniği,* 2000, s. 130.

Bey ile mücadele edecek ve Malkoçoğlu Bali Bey ise Eflak'ın eski beyi Basarab ile karşılaşacaktı[8]. Mihaloğlu Ali Bey, Knez Pavli'nin gücünü görüp yorgun akıncılarıyla mücadeleye girmek istemediğinden geri çekilmişti. Malkoçoğlu Bali Bey'in alayı düşman kuvvetleri tarafından kuşatılmış, 5-6.000 çıplak akıncının 20.000 dinç kâfirle savaşma ihtimali olmadığından çaresizce perişan olup firar etmişlerdir (İbn Kemal, 1991, s. 428; Karadeniz, 2015, s. 77). Gazilerin kimisi yakalanmış, kimisi Eflak diyarına kaçabilmiş kimisi de savaş meydanında ölmüştür. Gelibolulu Mustafa Âli ve Müneccimbaşı'nın anlatıları ise biraz farklıdır. Beyler arasında çıkan muhalefet sonucu liderlik mücadelesi yaşanması nedeniyle bir karmaşa olmuş ve düşman kuvvetleri bu fırsatı değerlendirerek İsa Bey'i şehit etmişler, Bali Bey ve Ali Bey ise yanlarındaki birtakım adamlar ile kaçıp kurtulmuşlardır[9].

2.5. Karaboğdan Seferi

Malkoçoğlu Bali Bey'in savaş meydanından yaralı olarak kaçışının ardından yaklaşık yedi yıllık süreç içerisinde ondan bahsetmeyen İbn Kemal, "*uc beğlerinün yeklerinden"* dediği Bali Bey'in Kara Boğdan'a akınla görevlendirildiğini kaydeder[10]. Dönemin en güzîde akıncı beylerinden olan Bali Bey'i en detaylı tasvir ettiği seferdir ki çağdaşı olması nedeniyle onun ne kadar gözü kara bir akıncı beyi olduğu hakkında verdiği bilgiler oldukça değerlidir:*"Ser-i hayl-i kümât-ı ğuzât Malkoçoğlu Bâli Beg ki, yâgîye tîğ-ı zehr-i âbdârı çalma ağîydı, ham-ı kemendi bağîlarün ayagı bağı ve zahm-i summ-i semendi tagîlerün bağrı dağı idi. Alb Erenlerdendi, oka kılıca kalkân gibi göğüs gerenlerdendi, âheng-i ceng olıcak sinân gibi savaşa baş açub girenlerdendi. 'Adû-yı kîne-cûyla ru-be-rû olub kılıc yüzine gelicek siper gibi alnın perçîn-i kîn idüb, günder gibi hasme evvel el sunan ol idi. Tennûr-*

[8] Bu üç düşman alayı için İbn Kemal, "*derya-yı cihân-peymâ*" olduklarından bahseder. Bkz. İbn Kemal, 1991, s. 424-425. Ayrıca Erdel Çerisi İsa Bey sefer sırasında şehit düşmüştür. Türk okçularının başındaki *kızıl börk* pare pare oldu diyen yazar, Erdel çerisi İsa Bey'in üzerine gittiklerini "*aksakalı kızıl ala boyandı"* diyerek şehit olduğunu aktarmıştır. İbn Kemal, 1991, s. 426. Oruç Bey de İsa Bey'in kendini kâfir alayının içine attığını ve savaş meydanında şühedâ mertebesine ulaştığını kaydetmiştir. *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 131.

[9] *Künhü'l-ahbâr,* 2003, s. 174; Müneccimbaşı, 1321, s. 399, 401; Levend, 2000, s. 193; Jorga, 13 Ekim tarihinde dört saat süren mücadelenin ardından akıncıların dağıtıldığını ve Semendireli Malkoçoğlu Bali Bey'in ise ağır yaralı olarak savaş meydanından kaçabildiğini yazmıştır. Bkz. Jorga, 2005, s. 162.

[10] "*Makoçoğlu Bâli Beğ Kara Boğdana akın salub, tîr-i tedmîri kîş-ı bed-endişe atduğını, ol diyârun şehriyâriyle bazâr-ı kârzârı kurub küffâr-ı bed-kirdârun başını ve savaş kumaşını alub satduğını beyân eder".* Bkz. İbn Kemâl, 1997, s. 95.

ı darb-i harb yanub germ olıcak nâr-ı kârzârla ön ısınan ve hangâme-i gîrûdârun temâşâsından sonra usanan ol idi." (İbn Kemâl, 1997, s. 95; Kayapınar, 2009, s. 109; Karadeniz, 2015, s. 150). İbn Kemal, "serdar-ı meşhûr" olarak adlandırdığı döneminin meşhur akıncı beylerinden Bali Bey için bu övgüleri kaydettikten sonra padişah tarafından Karaboğdan ucunda hisarları koruma görevi verildiğini ve yanında "bir nice bin merd" ile birlikte bu uçta görevlendirildiğini belirtmişti[11]. Rumeli Beylerbeyi Hadım Ali Paşa'dan gelen akın fermanında Boğdan'ın yakılıp yıkılmasının ardından bölgeden dağılıp kaçanların memleketlerine yeniden dönerek eski beylerine itaat ettikleri haberi ulaştı. Voyvoda Stephan'ın tekrar Boğdan'a girmesi üzerine Osmanlı Sultanı, Bali Bey'e gönderdiği akın emri ile Boğdan'ı geri almasını emretti[12]. Bali Bey, İbn Kemal'in tasviriyle yanındaki merd askerleriyle sel gibi yol kesti, yel gibi esti ve küffârın başını kuruttu. Kadın ve çocuklar esir edilirken, hayvanların bir kısmını da ganimetlerine ekledi (İbn Kemâl, 1997, s. 96; Uzunçarşılı, 1982, s. 183-184). Bu arada Kara Boğdan Beyi ise memleketine sefere çıkılacağını haber almış Leh ve Macar kralından destek istemişti. Rivayete göre voyvodanın yanında yaklaşık on bin asker varken, Bali Bey üç bin yarar yoldaş ile savaşmıştır. Düşman kuvvetlerinin geldiğini haber alan Malkoçoğlu yanındaki askerler ile kaynaktaki ifadeyle 'kaz sürüsüne dalar gibi' düşman kuvvetlerinin üzerine giderek sıkı bir mücadeleye girmiştir. Neticede gaziler düşman kuvvetlerini sararak saflarını bozmuşlar ve daha önce görülmemiş bir mücadele yaşanmıştır. Malkoçoğlu Bali Bey, yüz aklığı kazandığı bu Kara Boğdan seferi neticesinde ganimetleri ve esirleriyle birlikte başarılı gazasını iletmek

[11] İbn Kemâl, 1997, s. 95. Müneccimbaşı'nın eserinde Boğdan hâkiminin memleketine geri döndüğü kaydedildikten sonra Silistre eyaletinin eski bahadır beylerden Malkoçoğlu Ali Bey'e verildiği ve Boğdan memleketine gönderildiği kayıtlıdır. Ancak Osmanlı kroniklerinde Silistre'nin Bali Bey'e sancaklık olarak verildiğine dair bir kayda rastlayamadık. Muhtemelen Silistre sancak beyi olarak geçen aslında Bali Bey'in büyük oğlu Ali Bey'dir. Anlatı için bkz. Müneccimbaşı, 1321, s. 410-411. Bali Bey'in aynı adı taşıyan yeğeni ise 1509'da Silistre Sancağı yöneticisiydi. Bkz. Fodor, 2019, s. 62.

[12] Oruç Bey, H. 890 (1485-86) yılıyla tarihlendirdiği bu sefer için Sultan II. Bayezid'in, Mihaloğlu Ali Bey ve kardeşi İskender Bey ve Malkoçoğlu Bali Bey'e tekrar Karaboğdan'a akın emri verdiğini, işlerin rast gidip akıncıların gayet doyum olarak bol esirle geri döndükleri bir sefer olduğunu bahsetmekle yetinmiştir. Bkz. *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 137. *Anonim Osmanlı Kroniği*'nde de H. 891 yılının Muharrem ayında Sultan Bayezid'in İstanbul'da iken verdiği karar üzere Ali Bey, kardeşi ve Malkoçoğlu Bali Bey Eflak çerisiyle Kara Boğdan'a akın yapmışlardır. İki-üç defa Allah inayeti ve peygamberin mucizesi bereketinde rast gelmiş, bol ganimet ve esirlerle gelmişlerdir. Bkz. *Anonim Osmanlı Kroniği,* 2000, s.132.

adına Sultanın huzuruna çıkmıştır. İslam'ı yücelten H. 891 (1486) tarihli bu sefer sayesinde Sultanın önünde yeri öpme imkânı bulan Bali Bey, akranları arasında imtiyazlı bir konuma yücelmiştir (İbn Kemâl, 1997, s. 97-98).

2.6. I. Lehistan Seferi

Askeri hayatının en popüler dönemini yaşayan Bali Bey'in Osmanlı kroniklerine yansıyan en meşhur seferi "mübârek gazâ" olarak anılan Lehistan seferidir. Artık dönemin "salâr-ı kümât-ı guzât"ı olan yani gazi yiğitlerin reisi kabul edilen Bali Bey'e Leh diyarında çıkan isyan üzerine Osmanlı Sultanı II. Bayezid tarafından Lehistan'a akın emri verilmiştir (İbn Kemâl, 1997, s. 163; Oruç Beğ Tarihi, 2008, s. 178-179; Solakzâde Tarihi, 1298, s. 306). İbn Kemal, Akkirman ucunun bu sefer öncesinde Bali Bey'e verildiğini vurgularken, Oruç Bey de Sultandan sefer için destur alan Bali Bey'in Akkirman Sancağı beyi olduğu bilgisini desteklemektedir[13]. Osmanlı kroniklerine göre Akkirman[14], Bali Bey'in Semendire ve Alacahisar'dan sonra üçüncü uc merkezidir ve 1484 tarihindeki fethinin ardından Bali Bey'e sancaklık olarak verilmiştir. Dönemin en ünlü akıncı beyi olduğunu "*hazret-i*

[13] İbn Kemâl, 1997, s. 163; *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 178; Kayapınar, 2009, s. 108. Müneccimbaşı ve Mustafa Nuri Paşa ise Silistre valisi Malkoçoğlu Bali Bey'e Leh memleketine akın için ferman gönderildiği kayıtlıdır. Bkz. Müneccimbaşı, 1321, s. 421; Mustafa Nuri Paşa, 2008, s. 72. Uzunçarşılı da Bali Bey'i bu sefer sırasında Silistre Sancakbeyi ve akıncı kumandanı olarak tasvir etmiştir. Bkz. Uzunçarşılı, 1982, s. 185, 208.

[14] Osmanlı kaynaklarında Akkirman'ın fetih sürecinde Bali Bey'in adı geçmemektedir. Neşri, Kili kalesinin fethini H. 20 Cemâziye'l-âhir 889 verirken, dört gün sonra Akkirman üzerine düştüklerini Mengü Giray Han'ın da padişaha destek verdiğini belirtir. 15 gün savaşın ardından Akkirman hisarı 16 Recep 889 tarihinde (9 Ağustos 1484) ele geçirilerek İslam sancağının dikildiğini belirtir. Fetih sonrası Akkirman halkından bazıları İstanbul'a sürgün edilmiş bir kısmı da Anadolu'da Eski Biga'ya yerleştirilmiştir. Mamur etmek adına kiliseler yakılıp mescide çevrilmiş, kâfirlerin evleri ise gazilere temlik edilmiştir. Bkz. Neşrî ,1995, s. 376-378. İbn Kemal, Akkirman'ın fethini ise 10 Recep 889 (3 Ağustos 1484) olarak vermektedir. Bkz. İbn Kemâl, 1997, s. 75. Oruç Bey ise Kili kalesinin cebren ve yağma ile 27 Cemâziye'l-âhir 889 (22 Temmuz 1484), Akkirman kalesinin ise 25 Recep 889 (18 Ağustos 1484) tarihinde alındığını kaydetmiştir. Bkz. *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 136. Hatta Oruç Bey, bu bölgeye Deşt-i Kıpçak'tan gelen Tatar askerlerinin yerleşerek üç-dört yıl burada kaldıklarını ve yaptıkları akınlarla Rumili'ni esirle doldurup ardından memleketlerine döndüklerini belirtir. Aynı şekilde XVI. yüzyıl tarihçilerinden Lütfi Paşa da Kili ve Akkirman kalelerinin fethi başarısını Osmanlı sultanına atfederek Edirne'ye dönüş tarihini H. 890 (1485) olarak vermektedir. Bkz. *Lütfî Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osman,* 2001, s. 190.

sâhib-kırân-ı zamân, şehsüvâr-ı meydân-ı cihân" unvanıyla övgüyle bahseden İbn Kemal, onun için ayrıca "*zamânında şecâ'atle meşhûr cihândı"* bilgisini verir (İbn Kemâl, 1997, s. 163).

Kaynaklar cesurluğuyla ün salan Bali Bey'in, Sultan'dan sefer emri geldikten sonra Anadolu ve Rumeli'nin her yerine haber salarak ulu gazam vardır, yiğit olanlar gelsin diye çağrıda bulunduğu ve pek çok adam topladığı konusunda hemfikirdirler. Malkoçoğlu Bali Bey'in yanı sıra, oğlu Ali Çelebi, aileden Yahyapaşaoğlu Bali Bey ve pek çok bey, tovca ve voyvodanın yanı sıra otuz-kırk bin kadar Anadolu ve Rumeli'den meşhur dilaver azim bir şevkle bu sefere iştirak etmişlerdir (*Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 179; Müneccimbaşı, 1321, s. 421). Rivayete göre Tuna kenarında toplanan askerlerin sayısı o kadar çoktu ki görenler gazilerin dirilip yeniden hayat bulduğunu sanırdı. Malkoçoğlu koç gibi önüne düşüp o sürüyü çekti gitti (İbn Kemâl, 1997, s. 163-164).

Boğdan iline vardıklarında artık Osmanlı himayesinde olan Boğdan hâkimi onları karşılayarak gerekli erzakları temin etmiş ve kolay yoldan Leh diyarına ulaşmalarını sağlamıştır (Müneccimbaşı, 1321, s. 421; H. Sadeddin, 1979, s. 288; Solakzâde, 1298, s. 307). Anlatıyı iki yüzyıl sonra mübalağalı bir hale getiren Solakzâde, 4000 Boğdanlının Rumeli askeri şekline büründüğünü, onlar da hücum edince Leh askerlerinin bunları gördüklerinde nereye firar edeceklerini şaşırıp arkalarına bile bakmadan korkudan kaçtıklarını kaydeder (Solakzâde, 1298, s. 306-307). Bu durum aslında vassal Boğdan'ın Osmanlı için savaşa katılma yükümlülüğünü yerine getirdiğini açıklar. Osmanlı kuvvetleri Karaboğdan sınırındaki İshakçı geçidinden bir ayda Tuna'yı geçebilmişlerdir[15]. Bali Bey'in liderliğindeki Osmanlı ordusu, Ramazan ayının altıncı günü (28 Nisan 1498) Hotin Kalesi civarındaki Turla Suyuna (*Dinyester Nehri'ne) ulaşmıştır*. (*Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 179; İbn Kemâl, 1997, s. 164). *Bu süre zarfında Hasan voyvoda denilen bir zât tarafından Turla Nehri üzerinde bir köprü inşa edilmiş ve köprü imareti tamamlanınca karşıya geçilerek burada dört gün kadar beklemişlerdir*[16]*. Oruç Bey ve İbn Kemal burada bekledikleri süre zarfında bizzat Bali Bey'in ağzından orduya seslenişini uzun uzun aktarırlar* (Oruç Beğ Tarihi, 2008, s. 179-180; İbn Kemâl, 1997, s. 164). Bali Bey'in yaptığı

[15] "İrişdi kona-göçe Tuna'ya şâh, Bir ayda geçdi anda hayme hargâh" bkz. *XV. Yüzyıl Tarihçilerinden Kemal, Selâtîn-nâme,* 2001, s. 191.

[16] *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 179; İbn Kemal eserinde sadece Bali Bey'in buraya bir köprü yapılması gerektiğini belirttiği ve köprü imareti tamamlanınca karşıya geçildiği bilgisi kayıtlıdır. Bkz. İbn Kemâl, 1997, s. 164; Ayrıca bkz. Münecimbaşı, 1321, s. 421.

cesaret verici ve gazilerin azmini artırıcı konuşmanın ardından asker Boğdan sınırından çıkarak Leh diyarına yani düşman sınırına ulaşmıştır. Her bir beyin yanına aldığı biner kişilik adamla yaklaşık 30-40 alay düzülmüş ve düşman üzerine yürünmüştür. Bali Bey büyük oğlu Ali Bey'i ordunun gerisinde tutmuş ve küçük oğlu Tur Ali Bey'i de öncü tayin etmiştir[17]. Leh vilayetinin ortasına kadar gördükleri yeri yakıp yıkarak düşman topraklarında ilerlemişlerdir. Önce Kamaniçe Hisarı'na giren kuvvetler, buradaki bâzirgânı[18] malıyla Malkoçoğlu'na götürüp, Leh beyinin uzakta olduğu ve rahat hareket edebilecekleri bilgisine ulaştılar[19]. Birkaç yerden daha dil alınıp aynı bilgilere ulaşılınca ilerlemeye devam ettiler. İbn Kemal "akıncı doyurmaya himmet etmedi" dediği Bali Bey'in askerleri ile birlikte oradan göçüp birkaç gün dahi ilerisine gittiklerini belirtir (İbn Kemâl, 1997, s. 165). Adı belirtilmeyen ancak mühimmatla dolu bir hisara ulaştıklarından bahsedilir ki Müneccimbaşı ve Hoca Sadeddin'in eserinde daha sonra derya misali bir gölün ortasında duran büyük bir kaleyle karşılaştıkları ve onu da kısa sürede ele geçirip içinde bulunan ganimetlere el koyduktan sonra Glagori (غلاغورى) ve Avne Kilisa (اونه كليسا) kalelerinin İslam askerinin korkusundan terkedildiği kayıtlıdır (Müneccimbaşı, 1321, s. 421-422). Yine de peşlerine düşerek ellerindeki malları aldıkları gibi kadın ve çocukları de esir ettiler. Daha sonra etrafı bağ ve bostanla çevrili Avne (اونه) adlı bir kaleye ulaştılar. Tam ahalisi mallarını dağ ve mağaralara kaçırmak üzere iken yakaladılar ve Bali Bey hepsinin ganimetlerini ele geçirerek şehri ateşe verdi. 'Düşmanı def eden Bali Bey'in azmi' başlığı altında Lehistan Seferi'ni anlatan Solakzâde'nin eserinde bu kalelerin isimleri Leh Gelyani, (**له كلياني**) Cinance (**جنانجه**), Ridamiye (**راميه**), Pirveste (**پروسته**) ve Pirveşla (**پروشلا**) olarak geçmektedir. (Solakzâde, 1298, s. 307). Etraftan bulunan kasaba ve köyler de yakılıp, yıkılmıştır. Oruç Bey, hisarı ele geçirip malını yağma edip, Ramazan'ın 22. gününde (14 Mayıs 1498) başka bir hisara daha girdiklerini

[17] Müneccimbaşı, 1321, s. 421; H. Sadeddin, ayrıca Gelebani adlı bir kente vardıklarından bahseder. Bkz. Hoca Sadeddin, 1979, s. 289.

[18] Eskiden Musevi tüccarlar hakkında kullanılan bir tabirdir.

[19] İbn Kemâl, , 1997, s. 165; *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 180. Olayı XVII. yüzyılda kaleme alan Müneccimbaşı, kralın bulunduğu Krakova'ya vardıklarında kalenin etrafının büyük bir nehirle çevrili olduğunu, köprünün başında bekleyen düşman kuvvetlerine ulaşmak için nehri yüzerek geçen Bali Bey'in adamlarından bir bölük yürekli askerin, köprübaşında bekleyen küffarı katlettiğini kaydetmiştir. Diğer İslam askerleri ise böylece köprüden rahatlıkla geçerek şehri yağmaladılar, hanelerini yakıp yıktılar ve ahalisinin çoğunu esir ettiler. Daha sonra derya misali bir gölün ortasında duran büyük bir kaleyle karşılaştılar ve onu da kısa sürede ele geçirip içinde bulunan ganimetlere el koydular. Bkz. Müneccimbaşı, 1321, s. 421.

kaydeder (Oruç Beğ Tarihi, 2008, s.180). Onun da malını yağma edip esirini alarak boş bıraktılar. Hisarın yanında bir burgazdan bahsedilir. Sadece kulesi kalmıştı, sarp bir yerdeydi ve etrafı sularla kaplıydı. Yanında toplu tüfekli yani daha çok ganimeti olan başka bir kule olduğunu kaydeden kronikler, gazilerin bol ganimeti olan bu kuleyi almaya heveslenmelerini bir acizlik ve doyumsuzluk olarak nitelendirmiştir. Gaziler mala ve rızka tamah ederek yağma ve talan etmeye başladıklarında hisarın bir tarafından içeri sızan düşman kuvvetleri dünya malına düşmüş gazileri gafil avlamış ve çoğu helâk olup kuleden çıkmaya yol bulamamıştır. Ecelden kaçamayan kule içerisindeki gazi, sipahi ve akıncılardan yüzlercesi helak olmuştur[20]. Ayrıca bu olayda yaklaşık üç binden fazla şehir halkı da kurtulamayarak yanmıştır. Daha önce böyle bir felaketle karşılaşılmadığını hayretle anlatan kronik yazarları, bu faciadan sağ çıkan gazilerin ise yollarına devam ederek birkaç hisara daha girip yağmalamaya devam ettiklerinden bahsederler.

Diğer taraftan Mengli Giray Han'ın gönderdiği Tatar askerleriyle birleşen Malkoçoğlu Bali Bey kuvvetleri onlara yoldaş ve akıncının kazancına paydaş oldular. Üç gün bekledikten sonra dördüncü gün gazilere akın için icazet verilmiş ve ulaşabildikleri yere kadar akın yapılmıştır. Malkoçoğlu evladıyla geride beklerken, iki ordu önlerine gelen şehir ve köyleri yakıp yıkarak mal, esbâb ve esirde doyuma ulaşıncaya kadar almışlar ve esirleri koyun sürüsü gibi sürmüşlerdir. Altı bin Tatar askeri, beyler, oğulları, toycalar ve voyvodaların hepsinin bol ganimet kazandığından bahsedilir. Kaynaklar, ganimetlerin kumaş ve diğer malların yanı sıra elli bin kadar esir, sığırlar, koyun sürüleri olduğunu ve koyun sürülerinden diyarın davar ordusuna döndüğünü belirtirler (İbn Kemâl, 1997, s. 167; Oruç Beğ Tarihi, 2008, s. 182). İbn Kemal bu olayın ardından Bali Bey'in yeğeni Yahyapaşaoğlu Bali Bey'den övgüyle bahseder ve bu taze yetişmiş başarılı akıncının kendine tabi olanlarla birlikte önüne geleni yakıp yıkarak bir tarafa gittiğini ve daha önce hiç düşman ayağı değmemiş bir şehre girerek orada bol ganimet ve esir aldığını kaydetmiştir. Daha sonra ele geçirdikleri binlerce ganimetle birlikte Malkoçoğlu'nun (Bali Bey'i kastediyor) ve gazilerin ordu kurduğu yere gelmişlerdir[21]. Nihayetinde gaziler ve yaklaşık

[20] Oruç Bey eserinde Osmanlı kuvvetlerinden yedi sekiz yüz kadarının telef olduğunu anlatır. Bkz. *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 180-181. Ayrıca bkz. İbn Kemâl, 1997, s. 166.

[21] İbn Kemâl, 1997, s. 167. Oruç Bey ise Yahyapaşaoğlu Bali Çelebi'nin ulu bir şehre girip doyum olup döndüğünden bahsetmekle yetinmiştir. Bkz. *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 182. Hoca Sadeddin ise Bali Bey'in oğlu Tur Ali Bey'i ve Yahyapaşaoğlu Bali Bey'i dilaver yiğitlerle birlikte her birini bir yöne saldığını belirtir. Akıncı serdarı olarak Bali Bey ise o konak yerinde kalmıştır. Tur Ali Bey bu

altı bin Tatar askeri sefer neticesinde diledikleri gibi doyum olup, elleri avuçları dolu dönmüşlerdir[22]. Turla suyu kenarında buluşan askerler dönerken Akkirman tarafına karar verildiği esnada düşman kuvvetleri ile karşılaştılar. Geçecekleri bir derbentte düşmanın pusu kurduğu haberi ulaşınca Malkoçoğlu Bali Bey ve oğlu bir gün ikamet ederek gaziler için derbendin ağzını açtılar ve Purut Nehri'ne ulaştılar. Purut nehri kıyısındaki hisarı da ele geçirip yağmaladılar[23]. İbn Kemal'in hisarı yerle bir ettikten sonra *Malkoçoğlı muzaffer ü mansûr önünce feth rehberi geldi Tûna kenârına irdi"* (İbn Kemâl, , 1997, s. 168) dediği fetih rehberi pençikçi başı olabilir. Oruç Bey ise Tuna kenarındaki İshakçı geçidine ulaştıklarından burada gazâdan çıkan esirlerin paylaşmaya başladıklarını kaydeder (Oruç Beğ Tarihi, 2008, s. 183). Pençik işini bitirdikten sonra Bali Bey'den destur alan askerleri 1498 yılının Haziran ayı sonunda yerlerine varmışlardır. Bol doyumluk aldıkları için bu gazâya *gazâ-yı şeb'ânî* denilmiştir[24]. Padişahın iltifatını kazanan Voyvoda Stefan Çel Mare'ye sefer sırasındaki hizmet ve sadakatinden dolayı samur kürklü hil'at, iki tuğ ile sancak ve bir de yeniçeri serpuşu olan *kuka* denilen tüylü serpuş hediye edilmiştir[25]. Bu başarılı fetih hareketi Avrupa topraklarında da Sultan II. Bayezid'in ününe ün katmıştı. İbn-i Kemal "şehriyâr-ı kâmkâr" yani bahtiyar Padişah olarak nitelendirdiği

süreçte Pruska adlı kenti savaş yoluyla alırken, üç günlük yağmanın ardından umulandan fazla doyumla babasının yanına dönmüş, yeğeni Bali Bey de ölçüsüz doyum sağlayarak gazilerin olduğu yere gelmiştir. Detaylar için bkz. H. Sadeddin, 1979, s. 290-291.

[22] Anlatının iki yüzyıl sonra mübalağalı bir hale ulaştığı Solakzâde'nin eserinde, tahminen bin kadar düşmanın kaçtığından bahsedilir. Leh kralı da pek çok mal ve eşyasını bırakarak ıstırap içinde memleketine kaçmak durumunda kalmış. Rivayet olunur ki yirmi bin araba alet ve esbab İslam askerleri ile Boğdan voyvodasının eline geçmiştir. Bkz. Solakzâde, 1298, s. 306-307.

[23] Müneccimbaşı, mücadeleden başarıyla çıkan Bali Bey'in, Serdar Kasım Beyzade Mustafa Bey'i 500 atlı ile köprüsünü 1.500 kadar kâfirin beklediği bir nehre gönderdiğini, mücadele sonrasında yüzerek köprüyü geçip Premesla şehrine eriştiği bilgisini verir. Şehri yağmalayarak ateşe vermişler, altın ve gümüşle dolu hazinesi olan ve güzel yüzlü kızlarla dolu bir kilise bulmuş ve onu da yağmalamışlardı. Bkz. Müneccimbaşı, 1321, s. 422; H. Sadeddin, 1979, s. 292-293.

[24] İbn Kemal, Bali Bey'in Şevval ayının ahirinde (Haziran ortalarında) leşkere destur verdiğini, Oruç Bey de bu askerin Zilka'de ayının evvelinde (Haziran ayının sonlarında) yerli yerine vardıklarını kaydetmiştir. Bkz. İbn Kemâl, 1997, s. 168; *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 183. Müneccimbaşı'nın anlatımında ise H. 901 (1495-96) tarihi verilmiştir. Bkz. Müneccimbaşı, 1321, s. 422; *Netâyicü'l-vukû'ât,* 2008, s. 72.

[25] Uzunçarşılı, 1982, s. 186. Stefan Voyvoda Osmanlı sultanının haracgüzâr hizmetkârlarındandı. Bkz. İbn Kemâl, *a.g.e.,* s. 174.

sultanının döneminde ilk defa İslam askerinin daha önce ayak basmadığı illere/memleketlere girerek fetihlerde bulunulduğu övgüsüne uzun uzun yer verir (İbn Kemâl, 1997, s. 168-169). Ganimetlerin bolluğunu gören Mısır elçisi hayrete düşmüş, hayran kalmış ve hatta ibretle parmağını ısırdığı kaydedilmiştir. Gemide bulunan ganimet ve esirlerin önünden geçirilen elçiye bu bol ganimetten pek çok esirin de takdim edildiğini verilen bilgiler arasındadır (İbn Kemâl, 1997, s. 170; Oruç Beğ Tarihi, 2008, s. 184). Bilindiği gibi Osmanlı Devleti, savaşlardan kazanılan ganimetlerden pençik sistemi uygulandıktan ve gazilere kılıç hakkı verildikten sonra kalan malları hazineye aktarırlardı. Aynı zamanda diğer devletlerden gelen elçilere ise bu ganimetler ve gazilerin başarısı, memleketin zenginliğini ve Sultanın büyüklüğünü göstermesi bakımından bir nevi ikramda bulunulurdu. Bu elbette bir güç gösterisiydi.

2.7. II. Lehistan Seferi ve Hezimeti (Gazâ-yı Nâ-muradî)

Oruç Bey, Malkoçoğlu Bali Bey'in ikinci Lehistan seferini 13 Kasım 1498'de Premesla'da yaşanan büyük bir depremin ardından gerçekleştiğini vurgularken İbn Kemal sadece H. 904 (1498) yılında gerçekleştiğini kaydetmekle yetinmiştir (Oruç Beğ Tarihi, s. 186; İbn Kemâl, 1997, s. 170). Malkoçoğlu Bali Bey, o anda İstanbul'da bulunan Sultanın huzuruna çıkarak Lehistan diyarına yeniden akın için icazet istemiş ve Sultan II. Bayezid'den aldığı akın emriyle seferberlik ilan edercesine her vilayete adamlar göndererek "ulu gazâm vardır" diye haber salmıştır. Önceki seferde doyuma ulaşanlar geldikleri gibi o seferi kaçırıp ganimeti alamayanlar da haber bekliyorlardı[26]. Leh diyarında ganimetin bol olduğu haberi alındığından Osmanlı kronikleri sefere katılanların hiçbirinin gazâ niyetinde olmadığını ve mal, esbâb ve esir edinmek amacıyla gittiklerini kaydederler (Oruç Beğ Tarihi, 2008, s. 186). İçlerinde fesatlıklar olanlar yüzünden mazlumların da helak olduğundan bahseden Oruç Bey, Yuşa Peygamberin hikâyesini anlatmış, ardından da askerin içinde bu kadar fesat, zina varsa bu gazânın rast gelmeyeceğini belirtmiş ve Hakkın hışmını akıllarına getirmemekle suçlamıştır.

Bali Bey ve yanındaki kuvvetler, Oruç Bey'in İshakçı geçidi, İbn

[26] Oruç Bey bu davete: "*beğlerden ve başlardan ve dahi sultân-zâdelerden ve tovcalardan ve akıncılardan, Türk'den, Türkmen'den bî-nihâyet leşker cem' olup kırk elli bin mikdârı âdemler her tarafdan gelüb akın adına*" icabet ettiklerini söyler. Bkz. *Oruç Beğ Tarihi,* s. 186. İbn Kemal ise "*Yürükler kara evlerin satub, savub kızıl börklere virdiler, Türkler çiftlerin yasadılar, öküzlerini ve ineklerini satdılar, atlar idinüb ele gönder aldılar, ügenderiyi yabana atdılar"* kaydını düşmüştür. Bkz. İbn Kemâl, 1997, s. 170-171.

Kemal'in ise Tulaça geçidi dediği mevki üzerinden Kara Boğdan sınırına girmişler ve *bu diyâr kendü dârımız, küffârı harâc-güzârımızdur* diye yakıp yıkarak Leh vilayetine ulaşmışlardır (İbn Kemâl, 1997, s. 171; Oruç Beğ Tarihi, 2008, s. 187). Ancak geleceklerini haber alan Leh halkı yerlerinden kaçmış ve meydanı boş bulmuşlardır. Akıncıların yanı sıra Tatar askerleri de bu sefere katılmıştır. Evleri, şehirleri, kiliseleri, köyleri ne varsa yakıp yıkmışlardır[27]. Yaptıkları zulüm nedeniyle Allah tarafından cezalandırıldıklarını uzun uzun anlatan Osmanlı kroniklerinde, sefer dönüşünün kış mevsimine denk geldiğinden ve akıncıların yazlık kıyafetle olduklarından dolayı soğuktan donduklarından bahsedilir. Bali Bey'in kendini bilmez tavırlarının Osmanlı askerinin telef olmasına sebep olduğu vurgulanır. Oruç Bey'e göre Tuna nehri kenarına gelecekleri zaman Allah'ın emri, mazlumların duası ve yetimlerin ahıyla 10 Ocak 1499 (H. 27 Cemâziye'l-evvel 904) Perşembe günü öyle bir afet-i semâvî oldu ki hiç bir tarihte hiçbir zamanda vaki olmamıştı (Oruç Beğ Tarihi, 2008, s. 188). İbn Kemal, Leh diyarına yapılan başarılı sefer ve ele geçirilen bol ganimetin ardından ordunun dönüşü kış mevsimine geldiği için yağmurların arttığı derelerin taştığı, soğuğun yüzlerini yaktığı sert bir iklimde akıncıların yaz giysisiyle kaldıklarını vurgular. Osmanlı akıncılarının Tuna kenarına indikleri tarihi (H. 20 Cemâziye'l-âhir) 23 Ocak Perşembe günü olarak kaydetmiştir (İbn Kemâl, 1997, s. 172). Görülmemiş bir soğuk yaşandığı konusunda hemfikir olan Osmanlı kronikleri, detaylı anlattıkları bu hezimet karşısında ne yiyecek ot, ne yakacak odun, ne giyecek esvap bulan akıncıların ekserinin donarak öldüklerini ve Tuna nehri kenarının at ve âdem ölüsüyle dolduğunu kaydederler (Oruç Beğ Tarihi, 2008, s. 188; İbn Kemâl, 1997, s. 172-173; H. B. Karadeniz, 2015, s. 78).

Kaynaklardaki anlatıda suçlanan Malkoçoğlu Bali Bey, nefsine hâkim olamayıp büyük doyum için pek çok kişiyi peşinde sürüklediğinden gazanın sonu felaketle bitmiştir. Her ne kadar Osmanlı kronikleri Bali Bey'in Sultan II. Bayezid'in huzuruna çıkarak akın emri istediğini beyan etseler de akıncı beylerinin kendilerine merkezden gelen akın fermanları doğrultusunda akına çıktıklarını bildiğimizden muhtemelen yaşanılan

[27] Hatta Oruç Bey'in anlatısındaki rivayete göre: "*Malkoçoglı Balı Beğ'ün âdemîlerinden ba'zı kimesneler yollar agzında turup gelişde ve gidişde bir bahâneyle gâh önce kaldun gâh artca kaldun diyü gözleri yandükleri yarar atlarını, yarar esîrlerini cebrile, kahrıla aldılar. Malkoç-oglı Balı Beg kendüyi bilmezlige urup bu zumlı itdürdi. Atını, esîrini virmeyeni ardınca alup penhânî güm itdiler. Bu vâkı' hâli gözleriyle görenler şahâdet itdiler. Bu vechile ki bunlar zulm itdiler, kimesne itmemişdür"*. Bkz. *Oruç Beğ Tarihi,* 2008, s. 187.

faciadan Bali Bey'i sorumlu tutmak adına aksi kaydedilmiş olmalıdır. Oruç Bey, kendini bilmez ve dünya malına doyamayan diye bahsettiği Bali Bey'in adını bu olaydan sonra zikretmemektedir. Jorga, artık bu tarihlerde Tuna boylarında lider olarak kabul edilen Mihaloğlu Ali Bey, İskender Bey ve Malkoçoğlu Bali Bey gibi adamların da eksik olduğunu belirtir ve 1510 yılına kadar bu bölge hareketsiz kalmıştır yorumunu yapar (Jorga, 2005, s. 236)

Bali Bey'in hikâyesinin devamını İbn Kemal'in eserinden takip edebiliyoruz. Osmanlı haraçgüzârı olan Kara Boğdan ilini ele geçirmeye çalışan Leh beyi bu amacını yerine getirebilmek adına destek arayışına çıkmıştı. Macaristan'dan yardım istemiş ancak Rumeli Beylerbeyi Filibe'ye ulaşınca bu destek mümkün olmamıştı. Litvanya üzerine ise Tatar askerleri havale edilmişti. Son çareyi Voyvoda Stephan'da arayan Leh Beyi, onun Osmanlı himayesindeki memnuniyetini hesaba katmamış, Voyvoda Osmanlı birliklerine Leh birliklerinin yerlerini haber vermişti. Osmanlı sultanı bu sebeple Bali Bey'i Leh diyarına bir daha göndermiş ve akıncılara yeniden yağma ve talan emri vermiştir. Nihayetinde Leh Beyi aman dilemek zorunda kalmıştır (İbn Kemâl, 1997, s. 174-175) Her ne kadar bu son sefer için İbn Kemal sadece Malkoçoğlu'nu gönderdi demekle yetinse de Leh diyarına çıkan komutan kendisi olduğu için onun Bali Bey olduğunu düşünüyoruz.

İbn Kemal H. 905 (1500) yılı olaylarını anlatırken Malkoçoğlu Bali Bey'in adını son bir defa daha zikretmiştir. Çağdaşı olan ve 1534'te vefat ettiği kabul edilen İbn Kemal muhtemelen Bali Bey tarih sahnesinden çekildiğinde ve vefatında hayattaydı. Bali Bey'in adına son defa Modon fethi öncesi yaşanan gelişmelerde rastlıyoruz. Anlatıya göre H. 8 Ramazan 905 (7 Nisan 1500) tarihinde Edirne'den yola çıkan Osmanlı sultanı, Dimetoka tarafına geçmiş ve Selanik vilayetine kadar ilerlemişti. Oradan Ezdin'e varan Sultan, İnebolu'ya kadar ulaşıp orada Malkoçoğlu Bali Bey'e emir göndermiştir. Kendisine İnebolu yakınlarında beklemesi ve buradaki hisarı ele geçirerek geçecek Osmanlı askerilerinin güvenliğini sağlaması ferman buyurulmuştu.

Kendisine verilen görevi layıkıyla yerine getiren Bali Bey, Osmanlı sultanı ulaşana kadar güvenliği sağlayarak: "*ısmarlanan hizmetün itmâmında ihtimâm idüb kal'adan taşra bir âdem çıkartmamağa ikdâm itdi"* (İbn Kemâl, 1997, s. 196.). Hoca Sadeddin ise bu görevin Yahya Paşa'ya verildiğini kaydetmiştir (Bkz. H. Sadeddin, 1979, s. 294). Buraya ulaşan Osmanlı sultanı kendisine ihsanda bulunmuş ve daha sonrasında ise Modon ve Koron'un fetih süreci anlatılmıştır. Bali Bey'in adı bu kayıttan sonra bir daha geçmemektedir.

3. BALİ BEY'İN MEZARI HAKKINDA

Malkoçoğulları ailesinin en önemli isimlerinden olan Bali Bey'in ölümü veya mezarı hakkında Osmanlı kroniklerinde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak vakıflar üzerine yaptığımız çalışmalar sırasında tesadüfen karşımıza çıkan bir belge -her ne kadar sunduğu bilgiler teyide muhtaçsa da- Bali Bey'in mezarı hakkında şimdiye kadar herhangi bir akademik çalışma yapılmaması nedeniyle üzerine yorum yapmayı gerekli kılmaktadır. Bali Bey hakkında daha önce yapılan çalışmalarda Bayezid Baba ile ilişkisi tespit edilmiş ve bu akıncı beyi ile Bayezid Baba arasındaki bağ ilk defa L. Kayapınar tarafından kaleme alınmıştır (Kayapınar, 2009, s. 105-115. Bayezid Baba Tekkesi hakkında ayrıca bkz. Engin, 2014, s. 891-893; Değerli-Temel-Şahin, 2015, s. 137-138; Maden, 2017, s. 141-146). Uc beyleri ile abdalân ilişkisini destekleyen örneklerden biri olarak Kalenderî dervişi Bayezid Baba ile Malkoçoğlu Bali Bey arasındaki bağ incelenmiştir[28]. Amacımız Bali Bey'in vefatı ve mezarı hakkında bir değerlendirme yapmak olduğundan bu çalışmada Kalenderî Dervişi Bayezid Baba hakkında detaya girilmeyecektir.

Bayezid Baba ile Bali Bey ilişkisinin ne zaman başladığı ve hangi seferlerde Bali Bey'e eşlik ettiği bilinmiyor. Ancak Bali Bey'in Bayezid Baba adına Selanik'e bağlı Vardar-ı Kebîr nahiyesinde bir cami ve zâviye inşa ettirdiğini Osmanlı vakıf kayıtlarından tespit edebiliyoruz. Selanik kazasındaki Vardar-ı Kebîr nahiyesine bağlı Baba Köy adlı karye Malkoçoğlu Bali Bey'e Sultan II. Bayezid tarafından temlîk edilmiş, Bali Bey de burada kurduğu cami ve zâviye evkâfını Bayezid Baba'ya tevcih etmiştir[29]. Bayezid Baba Zâviyesi'nin Malkoçoğlu Bali Bey tarafından bina

[28] Kayapınar, 2009, s. 107-109; İlk dönem Osmanlı fetih hareketlerinde Osmanlı hükümdarlarının veya beylerinin yanında Kalenderîler ve Rum Abdalları zümresine mensup şeyh ve dervişlerin varlığı hakkında bkz. Barkan, 1942, s. 284-294; Ocak, 1981, s. 31-42.

[29] Mart 1725 tarihli bu belgede vakfiyenin detaylarına dair izler bulunmaktadır: "*Sultan Bayezid Han tâbe serahu Selanik kazâsına tâbi' Vardar-ı Kebîr nâhiyesinde Baba Köy nâm karyeyi Malkoç oğlu Bali Beğe temlîk oldu. Karye-i mezbûrede binâ eylediği câmi' ve zâviyeye vakf ve tevliyyeti Bayezid Baba nâm 'azîzin zâtına ve evlâd-ı evlâdına ba'de'l-ınkırâz Hasan Baba nâm 'azîze ve evlâd-ı evlâdına ve ba'de'l-ınkırâz re'y-i hâkimü'ş-şer' ile müstehakına tevcîh oluna deyu şart ü t'ayîn eyledikden sonra....*", bkz. BOA, C. EV.., No: 398- 20177. Ayrıca 1757 tarihli vakfa yapılan müdahalenin men'i üzerine kaleme alınan bir belgede de Baba Köy adlı karyenin Malkoçoğlu Bali Bey vakıflarından olduğu kayıtlıdır. Bkz. BOA, C.EV., No: 162- 8097. Selanik Sancağı'na bağlı Vardar-ı Kebîr nâhiyesinde bulunan Bayezid Baba Zâviyesi vakfının Malkoçoğlu Bali Bey vakıflarından olduğuna dair

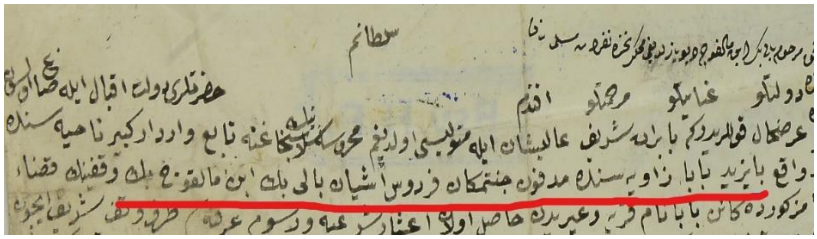
edilerek Baba Köy adlı karyenin bu zâviyeye vakfedildiği XVIII. yüzyılda kaleme alınmış olan *Vesâik-i Bektaşiyan'*da da kayıtlıdır (Değerli-Temel-Şahin, 2015, s. 138). Arşiv belgelerinde ise Baba Köy ve Bayezid Baba Zâviyesi'nin *evlâdiyyet ve meşrûtiyyet* üzere vakfedildiği bilgisi yer almaktadır (BOA, AE.SAMD.III, No: 75–7531; BOA, C.EV., No: 165-8203; BOA, AE.SAMD. III, No: 183- 17791). Vakıf 1712 yılında Malkoçoğullarından Seyyid Ali'nin tasarrufu altındaydı (BOA, AE.SAMD.III, No: 75–7531; Maden, 2017, s. 143). Vesâ'ik-i Bektâşiyan'ın verdiği bilgilere göre, XVIII. yüzyılın ilk yıllarında zaviyedarlık ve tevliyyet görevini üzerine alan Şeyh Mehmed, tekke gelirlerini kendisine sarf etmesi nedeniyle yaklaşık yirmi beş sene zaviye kaderine terkedilerek binası harabeye dönmüştür. Kayıtlı sûrette, tekke şeyhliği ve tevliyeti görevine Teslim Abdal olarak bilinen Derviş Ali Bektaş'ın tevcîhine dair bilgi bulunmaktadır (Değerli-Temel-Şahin, 2015, s. 138; Maden, 2017, s. 144). 34 nefer ile Bayezid Baba Âsıtânesi olarak da kaydedilen 6 Temmuz 1764 tarihli bir belgede ise Baba Köy adlı karyede Bayezid Baba nâm azizin medfûn olduğu ve Bali Bey'in onun adına "*câmi'-i şerîf, tekye-i latîfe ve türbe-i münîfe"* bina eylediği bilgisi yer almaktadır. Belgede türbenin, tekke duvarlarının, camiinin ve hatta Bali Bey tarafından yaptırılan suyollarının harap ve tamire muhtaç olduğu da verilen bilgiler arasındadır (BOA, AE. SMST.III, No: 72–5318). Kayıtlardan anlaşıldığına göre türbe ve zaviye XVIII. yüzyılda herhangi bir tadilat görmemiştir.

Ancak Osmanlı kayıtlarına baktığımızda türbede bulunan tek mezar Bayezid Baba'ya ait değildir. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde yer alan 1821 tarihli belge, Bali Bey'in Yenice-i Vardar nahiyesindeki vakıflarına yapılan müdahale neticesinde kaleme alınmıştır (BOA, C. EV., No: 495-25031, belgenin ilk sayfası Ek 2'de verilmiştir). Belgenin önemi yazılış amacından ziyade bizzat vakıf mütevvellisinin ağzından Malkoçoğlu Bali Bey'in Bayezid Baba Zâviyesi'nde defnedildiğine dair verilen bilgidir. Dönemin vakıf mütevellisi Ömer kulları imzasını taşıyan belge geç tarihli veya teyide muhtaç olsa dahi Malkoçoğlu Bali Bey'in mezarı hakkında şimdiye kadar bir çalışma yapılmadığı için değerlendirmeyi gerekli kılacak kadar mühimdir:

"'*Arz-ı hâl-i kullarıdırkim ba-berât-ı şerîf-i 'âlişân ile mütevellisi olduğum mahrûse-i Selanik sancağına tâbi' Vardar-ı Kebîr nâhiyesinde vâki' Bayezid Baba Zâviyesi'nde medfûn cennetmekân firdevs-âşiyân Bali Beğ ibn Malkoç Beğ...*"

---

bkz. BOA, C. EV.. No: 523 –26429; BOA, AE.SAMD. III, No: 183- 17791; BOA, C.EV., No: 124-6153; BOA, C.EV., No: 165- 8203; Ayverdi, 2000, s. 281, 291, 321; Maden, 2017, s. 143; Karadeniz, 2015, s. 82.

Ayrıca Bali Bey'in Baba Köy'de defnedildiğine dair başka bir kayıt da F. Maden tarafından "Selanik Vilayetinde Bektaşilik" üzerine kaleme aldığı makalesinde "*Selanik sancağında Vardar-ı Kebir nahiyesinde Baba karyesinde medfûn Bali Beğ ibn Malkoç Beğ hazretleri"* şeklinde geçmekte ve yukarıdaki bilgiyi desteklemektedir (BOA, EV. EMH, No: 134-8. Naklen Maden, 2017, s. 161). Bali Bey'in tam olarak hangi tarihte vefat ettiğine dair elimizde herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Her ne kadar son hezimetin yaşandığı ve kaynakların belirttiği gibi ordunun çoğunun donarak öldüğü 1499 tarihli Lehistan seferinden Bali Bey'in sağ çıkma olasılığı çok düşük görünse de bu tarihten sonra kendisinden en son bahseden sadece İbn Kemal'dir. İbn Kemal, onun H. 905 yılının Nisan ayı sonrasında ki 1500 yılına tekabül eder- Selanik'e ulaşan Osmanlı sultanının oradan Ezdin ve İnebolu'ya geçip buradayken Bali Bey'e haber gönderdiği üzerinedir. Bali Bey, bu kayda göre İnebolu yakınlarındaki bir hisarda güvenlik görevi üstlenmiştir ki bu da Bali Bey'in bu süreçte Selanik yakınlarında bulunduğunu düşünmemizi sağlar. Solakzâde ise eserinde Bali Bey'den bahsetmese de Edirne'den yola çıkan Osmanlı Sultanının Vardar Yenicesine vardığını kaydetmiştir[30]. Bu durumda Bali Bey'in son hezimetinin ardından Yenice-i Vardar'daki Bayezid Baba Tekkesi'ne gitmiş/inzivaya çekilmiş olma ihtimali pek de uzak görünmüyor. Her ne kadar Osmanlı kronikleri Bali Bey'in ne zaman ve nasıl öldüğünden bahsetmeseler de kroniklerdeki bilgileri değerlendirdiğimizde 1500 tarihinden itibaren adına rastlamadığımız Bali Bey'in 1510 tarihinde vefat ettiğine dair görüşü yeniden gözden geçirmemiz gerektiği aşikârdır. Bali Bey hakkında yazılan tetkik eserlerde tekrar edilen 1510 yılı civarı öldüğüne dair inanış, muhtemelen İ. H. Uzunçarşılı tarafından değerlendirilen, Şehzade Selim'in saltanatı elde etmek adına Rumeli'ye geçtiği sırada yanında üç yüz elli Tatar askerinin bulunduğuna dair Bali Bey'in raporundan kaynaklanmaktadır (Uzunçarşılı, 1982, s. 238). Bu rapor Bali Bey'in Şehzade Selim'in saltanatı ele geçirdiği sürede hayatta olduğunu düşündürse de adı geçen raporu sunan

[30] Solakzâde, 1298, s. 309. Bayezid Baba'nın Babaköy karyesi dahilinde medfûn olduğuna dair ayrıca bkz. BOA, AE.SAMD. III, No: 183- 17791.

"*Ez'afü'l-ibad Bâli-el fakîr*", Yahyapaşaoğlu Bali Bey olmalıdır[31]. Bu raporun Malkoçoğlu Bali Bey'e ait olmadığına dair görüş P. Fodor tarafından da belirtilmiştir (Fodor, 2019, s. 63, dn. 32). Ayrıca Şehzade Selim'in tahtı ele geçirme mücadelesinde Rumeli Beylerinden Bali Bey ve Mehmed Beylere gönderilen bir hüküm daha vardır ki burada da bahsi geçen Yahyapaşaoğlu Bali Bey ve kardeşi Mehmed Bey'lerdir. Yine Bali Bey imzalı arzda sadece "*Ez'afü'l-ibad Bâli-el fakîr*" kaydı bulunmaktadır[32].

T. Gökbilgin tarafından tespit edilen, Hicri 2 Rebî'ü'l-âhir 909 (24 Eylül 1503) tarihli Malkoçoğlu Bali Bey'in vefatı nedeniyle çocuklarına taziye niteliğindeki kayıt burada önem taşımaktadır[33]. Bu kayda göre Malkoçoğlu Bali Bey'in aslında 1503 yılı sonlarına doğru öldüğünü kabul edebiliriz. Ayrıca kayıtta savaşta öldüğüne dair herhangi bir bilgi bulunmadığından bu durumda çağdaşı İbn Kemal'in kaydettiği gibi Bali Bey'in son Lehistan hezimetinin ardından hayatta kaldığını da söyleyebiliriz. Bali Bey, gönül verdiği ve adına vakıf kurduğu Bayezid Baba Tekkesi'ne çekilerek son günlerini burada geçirmiş olabilir[34]. Kendisi yeni sultanın tahta çıkışına yetişemeyecekti ancak bahsi geçen yeğenlerinin bu sürede etkisi olduğu gibi oğlu Ali Bey de Sultan Selim tarafından kendisine güçlük çıkartan Şehzade Ahmed üzerine gönderilen kuvvetlerin başında olan kumandandı (Uzunçarşılı, 1982, s. 250; Karadeniz, 2015, s. 78).

Ayrıca çağdaşı İbn Kemal'in 1486 yılı Kara Boğdan Seferi'ni anlatırken Bali Bey hakkında verdiği bilgiler de onun Bayezid Baba adına yaptırdığı tekkede ikamet ettiğini destekler niteliktedir: "*Ceyş-i guzâtla kîş-i buğâtun diyârına yaz u kış terk ü tâz işiydi. Irağa vu yakîna turmaz akına aşarıdı, honunda her zamân konan nân küffârun kaniyle yuğrulur, sofrasunda subh u şâm döşenan ta'âm nâr-ı kârzârla bişerdi. Ol emîr sûret u*

[31] Topkapı Sarayı 6329 numaralı raporun çevirisi için bkz. Uluçay, 1954, s. 83, dn. 42.

[32] Topkapı Sarayı 3703 numaralı raporun çevirisi için bkz. Uluçay, 1954, s. 88-89, dn. 54; Bostan, 2019, s. 67.

[33] Malkoçoğlu Bali Bey'in vefatı dolayısıyla: "*Ta'ziye-i veledân-ı Bali Beğ bin Malkoç ki pederaniş müteveffâ şedd fî 2 Rebî'ü'l-âhir 909..*" kaydı için bkz. Gökbilgin, 2007, s. 482. Ayrıca bu kayıt Malkoçoğlu Bali Bey'in iki oğlu olduğu bilgisini de doğrulamaktadır. Bahsi geçen XVI. yüzyıl Aydın Sancakbeyi Sinan Bey, Bali Bey'in oğlu olsaydı bu taziye sırasında hayatta olduğundan onun adı da kayıtlı olurdu. Ayrıca S. Eyice de "Bâlî Bey Camii" adlı makalesinde Bali Bey'in 1503 tarihinde vefat ettiğini belirtmiş ancak Silistre Beylerbeyi Malkoçoğlu Bali Bey olarak kaydetmiştir. Bkz. Eyice,1992, s. 19.

[34] Ayrıca Evliya Çelebi, Bayezid Baba'ya ait türbenin Foça'da bulunan Bayezid Baba Tekkesi haziresinde olduğunu kaydetmiştir. Bkz. Naklen İzeti, 2013, s. 178.

fakîr-sîretün evi bir tekyegâhdı. Gâh-u bî-gâh gelen konar ve âb-ı lütfuna sirâb olur kanardı, ol tekyenün içinde döşenan postlar bağı düşmenlerün sırtından çıkar ve çarağı yağı kâfirlerün içi yağı-yle yanardı." Bali Bey'in tarih kaynaklarından adının silindiği 1500 yılından yaklaşık on dört yıl önce Bayezid Baba Tekkesini kendisine ikametgâh yapmış olması ihtimal dâhilindedir (İbn Kemâl, 1997, s. 95)

Balkanlara gönül veren ve bu uğurda savaşan akıncı beylerinin mezarlarının çoğu Balkan topraklarındadır. Tıpkı fethettiği Bolayır'dan akıncı beylerinin ayrılmamasını tembihlemek adına mezarının orada olmasını vasiyet eden Süleyman Paşa gibi, akıncı beyleri de her adımda Osmanlı sınırlarını üs edindikleri yeni bölgeye taşımışlar ve buralarda kendilerine evlatlık vakıflar tahsis ederken geleceklerini de bu topraklara emanet etmişlerdir. Bektaşi geleneğine gönül veren ve Bayezid Baba için Selanik'te bir tekke ve ölümünün ardından türbe yaptıran Bali Bey'in kendisinin de oraya gömülmek istemesi muhtemeldir.

3.1. Bayezid Baba Tekkesi'nin Durumu ve Akıbeti Hakkında

Bali Bey'in Bayezid Baba Tekkesi'nde defnedildiğinin kaydedildiği belgenin derkenarında tekke hakkında verilen detaylar da ilgi çekicidir. Bu bilgilere baktığımızda Malkoçoğlu Bali Bey vakfının berat-ı şerif ile mütevellisi olan Ömer, 1821 tarihinde Bali Bey vakfı mahallinde Müslüman ve gayrimüslim nüfusun kayıtlı olduğunu, Baba Köy'ün ise toplam 5.464 akça geliri ile evkaf defterine kaydedildiği bilgisini vermektedir[35]. Dolayısıyla bu bilgilere dayanarak XIX. yüzyılın ilk yarısında vakıf topraklarında Müslüman ve gayrimüslim nüfusun birlikte yaşadığı ve vakfın işlevini yerine getirdiği sonucuna ulaşabiliriz.

Ancak bundan yaklaşık üç yıl sonra mütevelli tayini üzerine kaleme alınan 14 Recep 1239 (15 Mart 1824) tarihli belgede bilâ-veled fevt olan vakıf mutasarrıfları nedeniyle zaviyenin bir müddetten beri mirasçısının bulunmadığı, zaviyenin ise harap ve sahipsiz kaldığı bilgisi verilmiştir[36].

---

[35] "*Ömer zîde kadrihu gelüb Selanik Sancağında ve nahiyesine tâbi' vakf-ı merhum Bali Beğ ibn Malkoç deyu yazıldığı mahallin tahtında neferât-ı Müslümânân ve neferât-ı gebrân ile karye-i Baba Köy ve hâsılı tahtında çift ve bennak ve mücerred ve ispençe ve gendüm ve cev yekün ma'a gayrı 5.464 akça yazu ile defter-i evkâfda muharrer kalemiyle tahrir olduğu defter-i hâkânîde mukayyed ve muma ileyh Ömer zikr olunan Bali Beğ vakfının mâliye canibinden verilen berât-ı şerifle mütevellisi olmağla*" kayıtlıdır. Bkz. BOA, C. EV., No: 495- 25031.

[36] "*Arz-ı hâl kullarıdır ki Selanik kazâsına tâbi' Vardar-ı kebîr nâhiyesinde Bayezid Baba zâviyesinde müteveffâ Bali Beğ ibn Malkoç vakfının vazîfe-i mu'ayyene ile*

Anlaşılan o ki vakıf mütevellisi Ömer'in çocuksuz vefat etmesi nedeniyle zaviye 1824 tarihinden sonra sahipsiz kalmıştır. 1826 tarihinde Yeniçeri Ocağı'nın kapatılmasıyla birlikte Bektaşi tekke ve zaviyelerine de el konulduğu bilinmektedir. Bayezid Baba Tekkesi'nde post-nişînlik makamının boş olduğu fark edilerek meydan odası yıktırılmış, türbedarlık görevine ve vakıf mütevelliliğine Atina ahalisinden önemli bir Rıfai şeyhi olan Hüseyin bin Ahmed getirilmiştir (Varol, 2011, s. 55; Maden, 2017, s. 137, 144). Ayrıca Babaköy gelirlerinin yanı sıra civarda bulunan Işıklar köyünün vergi gelirinin de tekke vakfına ait olduğu kaydedilmiştir[37]. Tekkenin yıkılması sürecinde emlak ve eşyasına da el konulmuştur. Bu tarihte Esat Paşa tarafından hazırlanan raporda, Bayezid Baba Tekkesi'nin 25 dönüm tarla ve 5 dönüm çayır ile bir meydan odası, türbe, oda, mutfak, samanlık, ahır ve dükkân gibi yapılara sahip olduğu bilinmektedir (Kayapınar, 2009, s. 111; Maden, 2017, s. 145). 1828'de tekkeye bağlı köyün hasılatının 1230,5 kuruş, bir sonraki sene ise masraflar hariç 1577 kuruş olduğundan ve bir de boza dükkânının varlığından bahsedilir (Varol, 2011, s. 346, dn. 1332; s. 347, dn. 1339; Engin, 2014, s. 891). Ayrıca Bektaşi tekkelerinin emlak ve eşyasının müsaderesi sırasında Bayezid Baba dergâhı içinden 48 kıyye bakır, 3 adet halı, 1 adet kilim, 5 adet kazan, 23 adet şamdan ve tekkede namaz kılındığına işaret eden 16 adet seccade çıktığı bilinmektedir (Maden, 2017, s. 145; Varol, 2011, s. 347). Bayezid Baba Tekkesi'ne bağlı köyün hasılatı 1837 yılına kadar hazineye aktarılmış, daha sonra bir miktarı türbedara bırakılarak kalanı eskiden olduğu gibi bölgedeki Bali Bey vakfına tahsis edilmiş, vakfa dışarıdan yapılacak müdahalelerin de önlenmesi bildirilmiştir (Maden, 2017, s. 145). Selanik ve çevresi Osmanlı idaresinden çıkıncaya kadar da tekke varlığını sürdürmüştür. 1922'de ileri gelen isimlerle birlikte dönemin Bektaşi Şeyhi Hasan Baba[38] da şehit edilmiş ve yaşanan nüfus mübadelesinin ardından bölgede Bektaşilik'in izleri yok olmaya başlamıştır (Maden, 2017, s. 137). 1927 yılında köyün adı Yunan Hükümeti tarafından Ayos Petros'a (Άγιος Πέτρος) dönüştürülse de

evlâdiyyet ve meşrûtiyyet üzere tevliyetine mutasarrıflar olan evlâd-ı evlâdımdan Seyyid Turhan ve Seyyid Abdullah ve Seyyid Cafer ve diğer Seyyid Abdullah ve Hüseyin ve Halil ve Osman ve İbrahim bilâ veled fevt ve evlâd-ı vâkıf bi'l-cümle mutasarrıf olub ve bir müddetden berü mahlûl ve zâviye-i merkûm dahi harâb ve bilâ-sâhib olduğundan …" BOA, C.EV., No: 165-8203.

[37] Bazı kayıtlarda Ömer Bey'in bilâ-veled vefat ettiği değil, ortadan kaybolup firar ettiği belirtilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Maden, 2017, s. 144, 159-160, 164-166.

[38] Hasan Baba, Bayezid Baba hulefâsındandır ve Yenice-i Vardar kazasına tabi Esirlik adlı karyede medfûndur. Bkz. Değerli-Temel-Şahin, 2015, s. 133; Maden, 2017, s. 145, 160.

Müslüman halk tarafından hala Baba Köy olarak anılmaktadır (Kayapınar, 2009, s. 111; Maden, 2017, s. 146). Bugün Selanik yakınlarında Kilkis (Kılkış) şehrinde bulunan tekke binası, bir kilise yapısının parçası olarak kullanılmaktadır.

4. SONUÇ

Malkoçoğlu Bali Bey, II. Mehmed ve II. Bayezid dönemlerinin en önemli akıncı beylerindendir. Osmanlı kroniklerinde adına ilk defa 1461 tarihli Eflak seferinde rastladığımız Bali Bey, Macaristan, Boğdan ve Lehistan üzerine başarılı sefer düzenlemiştir. Özellikle Lehistan üzerine yaptığı akınlar Bali Bey'in hayatında dönüm noktalarıdır. G*azâ-yı şeb'ânî* denilen I. Lehistan seferi ile görülmemiş ganimet ve doyum sağlanırken, *gazâ-yı nâ-muradî* denilen II. Lehistan Seferi'nin hezimeti ise Osmanlı kroniklerinde geniş yankı bulmuştur. Kendisine kılıç hakkı olarak verilen Semendire, Alacahisar ve Akkirman, Bali Bey'in Osmanlı kaynaklarına yansıyan uc merkezleridir. Hakkında en detaylı bilgilere ulaştığımız çağdaşı İbn Kemal, koç gibi diye ifade ettiği Bali Bey'i, iri yapılı, güçlü ve gözü kara bir akıncı beyi olarak tasvir eder. Bu çalışma ile hakkında fazla çalışma bulunmayan Bali Bey'in kroniklere yansıyan askeri hayatı ortaya çıkarılmış, Osmanlı arşiv belgeleri vasıtasıyla aileye ait diğer isimlerle karşılaşmamız nedeniyle –yapılacak yeni çalışmalarla genişletilebilecek- bir Malkoçoğulları şeceresi hazırlanmıştır.

Tıpkı diğer akıncı beylerinin hikâyelerinde olduğu gibi Bali Bey de Balkan topraklarında ilerlerken kendisine manevi bir destek seçmiş ve Kalenderi Dervişi Bayezid Baba ile yolları kesişmiştir. Hatta Bali Bey, kendisine Sultan II. Bayezid tarafından temlik edilen Selanik'e bağlı Vardar-ı Kebîr nahiyesinde kurduğu cami ve zaviye vakfını Bayezid Baba'ya tevcih etmiştir. Osmanlı arşiv kayıtlarına dayanarak yaptığımız çalışma neticesinde, 1500 yılından itibaren tarihi kayıtlarda adı geçmeyen Bali Bey, Bayezid Baba Tekkesi'nde inzivaya çekilmiş ve 1503'te vefat ettiği zaman buraya defnedilmiştir.

5. KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri
BOA, AE. SMST.III, No: 72–5318.
BOA, AE.SAMD. III, No: 183-17791.
BOA, AE.SAMD.III, No: 75–7531.
BOA, AE.SMST.III, No: 88–6619.
BOA, C. EV., No: 495-25031.
BOA, C. EV.. No: 523–26429.

BOA, C. EV.., No: 398-20177.
BOA, C.EV., No: 124-6153.
BOA, C.EV., No: 162-8097.
BOA, C.EV., No: 165-8203.
BOA, C.EV., No: 354-17972.
BOA, C.EV., No: 495-25039.
BOA, TS.MA.e, No: 765–15.

Yayımlanmış Arşiv Defterleri

370 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-ili defteri (937/1530) II, Dizin ve Tıpkıbasım, Başbakanlık Devlet Arşivleri Gen. Müd. Yay., Ankara 2002.

İnalcık H. (1987). *Hicri 835 tarihli sûret-i defter-i sancak-i Arvanid,* T.T.K. Ankara.

Osmanlı Kaynakları

Anonim Osmanlı kroniği (1299-1512) (2000). Haz. Necdet Öztürk, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.

Hoca Sadeddin Efendi (1979). *Tâcü't-tevârih,* c. III, Yay. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul.

İbn Kemâl (1997). *Tevârîh-i Âl-i Osmân VIII. Defter,* Haz. Ahmet Uğur, TTK Ankara.

İbn Kemal (1991). *Tevârih-i Âl-i Osman, VII. Defter,* Haz. Şerafettin Turan, TTK Ankara.

Künhü'l-ahbâr, c. II, Fâtih Sultân Mehmed devri, 1451-1481, (2003). Haz. M. Hüdai Şentürk, TTK.

Lütfi Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osman (2001). Haz. Kayhan Atik, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

Mehmed Hemdemî Çelebi (1298). *Solakzâde tarihi*, İstanbul.

Mehmed Neşrî (1995). *Neşri tarihi (Kitâb-ı Cihan-nümâ),* c. II, Haz. F. R. Unat-M. A. Köymen, TTK Ankara.

Mustafa Nuri Paşa (2008). *Netâyicü'l-vukû'ât, kurumlarıyla Osmanlı tarihi, I-IV,* Haz. Yılmaz Kurt, Birleşik Yay.,Ankara.

Müneccimbaşı Derviş Ahmed (1321). *Sahâ'ifü'l-ahbâr*, c. III, İstanbul.

Oruç Beğ Tarihi, (Osmanlı Tarihi – 1288-1502) (2008). Haz. Necdet Öztürk, Çamlıca İstanbul.

Tursun Bey (1977). *Târih-i Ebü'l-feth,* haz. Mertol Tulum, Baha Matb., İstanbul.

XV. Yüzyıl Tarihçilerinden Kemal, Selâtîn-nâme (1299-1490) (2001). Haz. Necdet Öztürk, TTK Ankara.

Tetkik Eserler

Arslan, H. Ç. (2001). *Türk Akıncı beyleri ve Balkanların imarına katkıları (1300-1451).* Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.

Ayverdi, E. H. (2000). *Avrupa'da Osmanlı mimârî eserleri, Bulgaristan-Yunanistan-Arnavutluk,* c. IV. İstanbul Fetih Cemiyeti Yay., İstanbul.

Ayverdi, E. H. (1989). *İstanbul mi'mârî çağının menşe'i Osmanlı mi'mârîsinin ilk devri, Ertuğrul, Osman, Orhan Gaazîler, Hüdavendigâr ve Yıldırım Bâyezid 680-805 (1230-1402),* c. I, İstanbul.

Barkan, Ö. L. (1942). Osmanlı İmparatorluğunda bir iskân ve kolonizasyon Metodu

Olarak Vakıflar ve temlikler I, istilâ devrinin kolonizatör Türk dervişleri ve zâviyeler. *Vakıflar Dergisi,* c. 2, Ankara, s. 279-365.

Başar, F.(2003). Malkoçoğulları. *DİA,* s. 537-538.

Başar, F. (2011). Osmanlı Akıncı ailelerinin Balkan tarihindeki yeri. *Balkanlar'da İslâm Medeniyeti, Uluslararası Üçüncü Sempozyum Tebliğleri,* Bükreş, Romanya/ 1-5 Kasım 2006, İstanbul, s. 215-231.

Bostan, M. H. (2019). Yavuz Sultan Selim'in şehzâdelik dönemi (1487-1512). *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, Yavuz Sultan Selim Özel Sayısı,* S. 40, İstanbul, s. 1-86.

Değerli, A., Temel, E. & Şahin, B. (2015). *Vesâik-i Bektaşiyan.* Çizgi Kitabevi, Konya.

Emecen, F. (1989). Alacahisar. *DİA,* c. 2, s. 314-315.

Engin, R. (2014). *Balkanlardaki yatır, türbe, tekke ve zaviyelerimiz,* İstanbul.

Evliya Çelebi Seyahatnâmesi. (2003). VIII. Kitap, Haz. Seyit Ali Kahraman- Yücel Dağlı- Robert Dankoff, Y.K.Y., İstanbul.

Eyice, S. (1992). Bâlî Bey camii. *DİA,* s. 19.

Eyice, S. (2003). Malkoçoğlu türbesi. *DİA,* s. 537.

Fodor, P. (2019). Wolf on the border: Yahyapaşaoğlu Bali Bey (?-1527), expansion and provincial elite in the European confines of the Ottoman empire in the early sixteenth century. *Şerefe Studies in Honour of Prof. Géza Dávid on His Seventieth Birthday,* Edt. Pál Fodor-Nándor E. Kovács-Benédek Peri, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapest, s. 57-87.

Gökbilgin, M. T. (2007). *XV. ve XVI. asırlarda Edirne ve Paşa livası, vakıflar-mülkler-mukataalar*. İşaret Yay., İstanbul.

İnbaşı, M. (2019). The Sancak of Semendire and its governers in the second half of the eighteenth century. *Şerefe Studies in Honour of Prof. Géza Dávid on His Seventieth Birthday,* Edt. Pál Fodor-Nándor E. Kovács-Benédek Peri, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapest, s. 523-539.

İnbaşı, M. (2020). Yahya Paşa'nın Üsküp'teki vakıfları. *Vakıflar Dergisi,* S. 53, Haziran, Ankara, s. 9-27.

İzeti, M. (2013). *Balkanlarda tasavvuf,* İnsan Yay., İstanbul.

Jorga, N. (2005). *Osmanlı İmparatorluğu tarihi (1451-1538),* c. 2. çev. Nilüfer Epçeli, çev. Kont. Kemal Beydilli, Yeditepe Yay., İstanbul.

Karadeniz, H. B. (2015). *Osmanlılar ve Rumeli uç beyleri, -merkez ve uç-*. Yeditepe Yay., İstanbul.

Kayapınar, L. (2009). Malkoçoğlu Bali Bey vakfı ve Bayezid Baba âsıtânesi. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi,* S. 1, Yaz 2009, s. 105-115.

Levend, A. S. (2000). *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in gazavât-nâmesi.* TTK Ankara 2000.

Maden, F. (2017). Selanik vilayetinde Bektaşilik. *Alevilik Araştırmaları Dergisi",* Yıl 7, Sayı 13, s. 137-183.

Moacanın, N. (2009). Srem. *DİA,* s. 423-424.

Ocak, A. Y. (1981). Bazı menâkıbnâmelere göre XIII-XV. yüzyıllardaki ihtidâlarda heteredoks şeyh ve dervişlerin rolü. *Osmanlı Araştırmaları,* c. II, İstanbul, s. 31-42.

Seçkin, S. (2013). Gebze Malkoçoğlu Türbesi'nin yapım özellikleri ve üst örtü problemine dair öneriler. *JASSS (The Journal of Academic Social Science Studies),* V. 6, Issue 6, June, s. 979-991.

Sönmez, E. (2017). *571 Numaralı evkaf defterine göre Aydın vakıfları.* Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ordu.

Turgut, V. (2015). Vakıf belgelerinde Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi aileleri: Malkoçoğulları ve Mihallüler. *Yeni Türkiye* 66, s. 566-589.

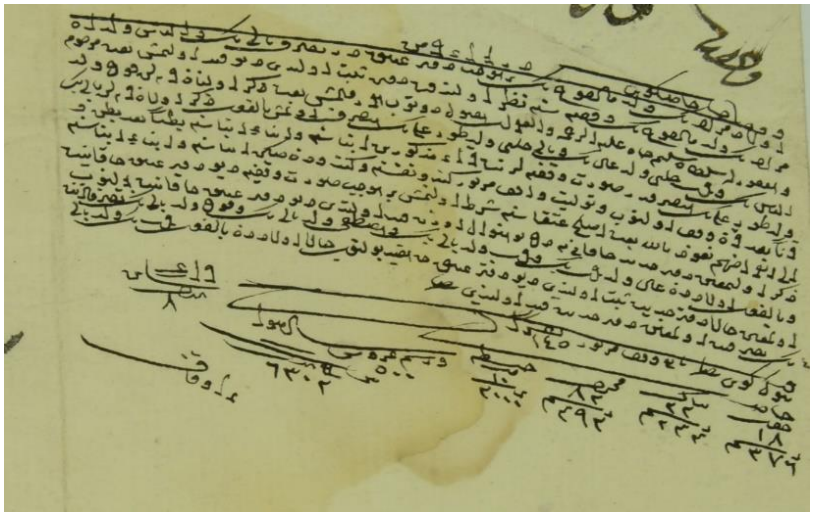
Uluçay, Ç. (1954). Yavuz Sultan Selim nasıl padişah oldu?. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, c. VI, Sayı: 9, İstanbul, s. 53-90.

Uzunçarşılı, İ. H. (1982). Osmanlı tarihi, c. II, TTK Ankara.

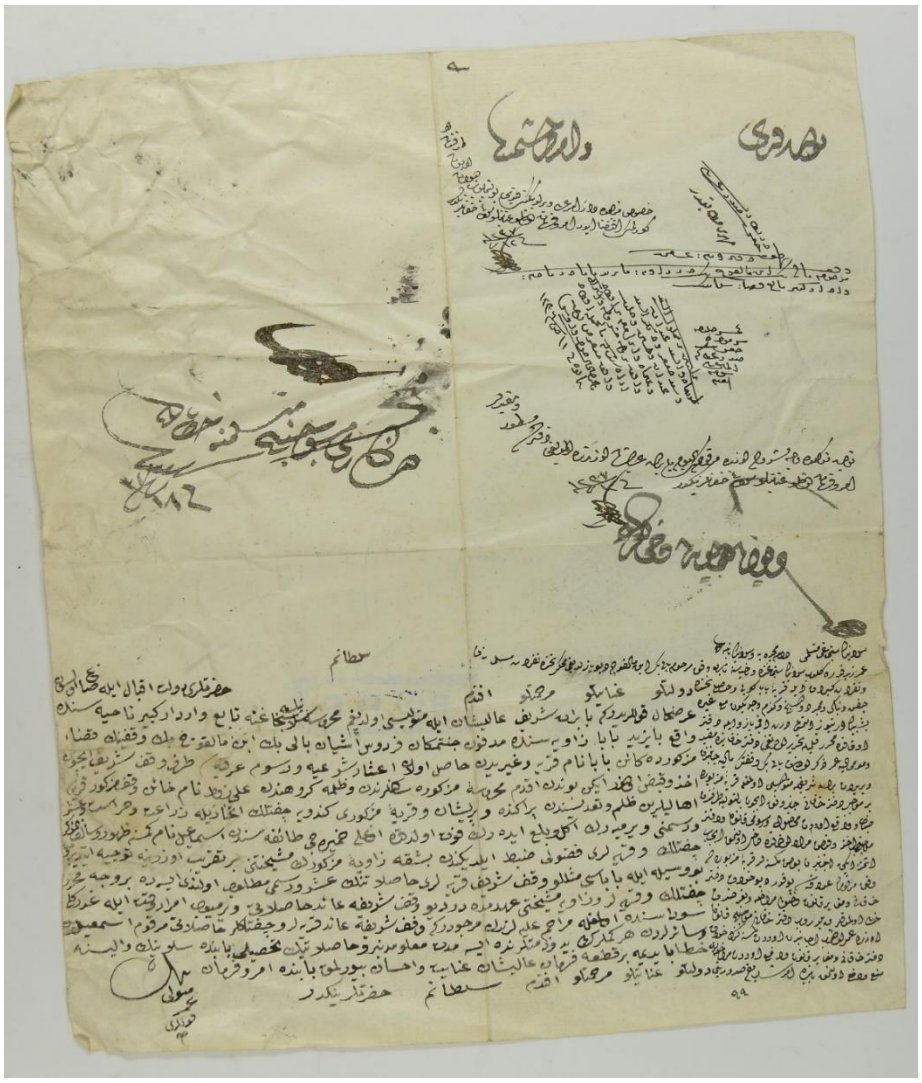
Varol, M. (2011). *Bektaşiliğin ilgası sonrasında Osmanlı Devleti'nin tarikat politikaları (1826-1866),* Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.

EKLER

Ek 1: BOA, C.EV., No: 354-17972

Ek 2: BOA, C. EV., No: 495-25031 (ilk sayfa)

Bayezid Baba Tekkesi

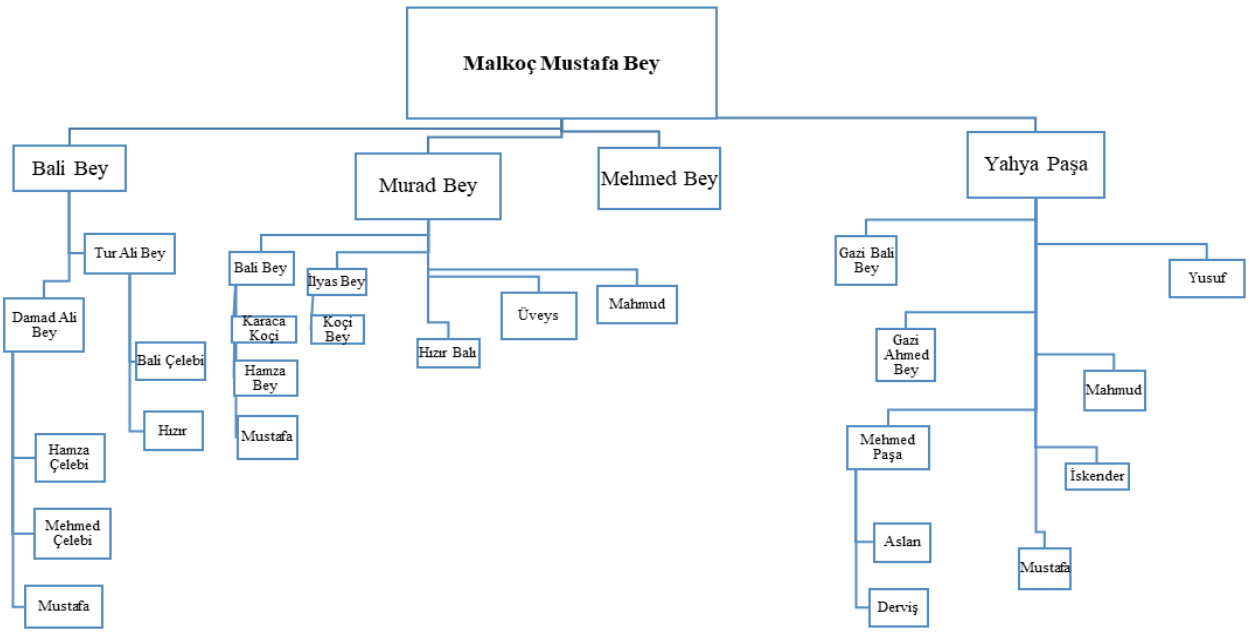
Yıllardır sahada araştırmalar yapan ve yayınlayan Sayın Dr. Neval Konuk Halaçoğlu'na, bugün kilise olarak kullanılan yapının güncel fotoğraflarını benimle paylaştığı için çok teşekkür ederim.

MALKOÇOĞULLARI ŞECERESİ[39]

[39] Bu şecere, çalışmamız sırasında kullandığımız arşiv belgeleri ile Malkoçoğulları üzerine yapılan tetkik eserlerdeki arşiv bilgilerinden faydalanılarak hazırlanmış olup yapılacak yeni çalışmalarla geliştirilmeye muhtaçtır.